

Mezinárodní hudební festival Brno

Velikonoční festival duchovní hudby

Terroir

24/3 — 7/4/2024, Brno

Program

Záštitu převzali

Mons. Pavel Konzbul,

biskup brněnský

Martin Baxa,

ministr kultury České republiky

Jan Grolích,

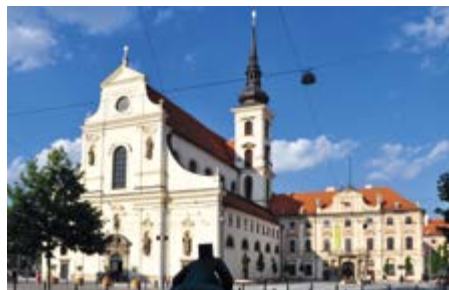
hejtman Jihomoravského kraje

Markéta Vaňková,

primátorka statutárního města Brna

Vojtěch Mencl,

starosta městské části Brno-střed

NE **24/3/2024**, 20:00
kostel sv. Janů, Minoritská
ENSEMBLE INÉGAL: ZELENKA
 Jan Dismas Zelenka: *Il serpente del bronzo*
 sólisté Gabriela Eibenová,
 Jaro Kirchgessner, Elvira Bill,
 Jaroslav Březina, Roman Hoza
 Ensemble Inégal
 umělecký vedoucí Adam Viktora

PO **25/3/2024**, 19:30
kostel sv. Tomáše, Moravské náměstí
SCHOLA GREGORIANA PRAGENSIS: EBEN
 Petr Eben: *Suita liturgica, Missa Adventus et Quadragesimae, Mutationes*
 chorální zpěvy *Svatého týdne*
 Tomáš Thon varhany
 Schola Gregoriana Pragensis
 umělecký vedoucí David Eben

ČT **4/4/2024**, 20:00
kostel sv. Janů, Minoritská
KANTILÉNA: ZEMEK NOVÁK, GRAHAM, EMMERT
 Pavel Z. Novák: *Zpěvy k Bílé sobotě*
 Peter Graham: *Aleluja*
 František Emmert: *Te Deum laudamus*
 Aneta Podracká Bendová, Jana Vondrů
 soprán
 Kantiléna, sbormistr Michal Jančík
 Brno Contemporary Orchestra
 dirigent Pavel Šnajdr

PÁ **5/4/2024**, 19:30
kostel sv. Augustina, náměstí Míru
CAPPELLA MARIANA: SMOLKA
 Martin Smolka: *Niedzielne rano (Nedělní ráno)*
 velikonoční skladby *středověku a renesance*
 Cappella Mariana:
 Barbora Kabátková soprán
 Daniela Čermáková alt
 Vojtěch Semerád, Tomáš Lajtkep tenor
 Tomáš Šelc baryton
 umělecký vedoucí Vojtěch Semerád

ST-PÁ **27-29/3/2024**, 21:00
kostel Nanebevzetí Panny Marie, Jezuitská
TENEBRAE: SVĚTOVÉ PREMIÉRY
 ST **27/3 TENEBRAE I:** Hurník, Klauda
 ČT **28/3 TENEBRAE II:** Krejčí, Pelikán
 PÁ **29/3 TENEBRAE III:** Můčka, Procházka
 Kristýna Filová soprán, Zuzana Čurmová soprán, Alžběta Symerská alt, Ondřej Holub tenor, Jiří Miroslav Procházka bas
 Zdeněk Klauda, Lukáš Dvořák, Ondřej Můčka varhanní pozitiv

ÚT **2/4/2024**, 19:30
bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Mendlovo náměstí
PAĽA: JANÁČEK, FOERSTER, WIEDERMANN
 Josef Bohuslav Foerster: *Impromptu, Fantasie*
 Josef Leopold Zvonař: *I. sonáta*
 Bedřich Antonín Wiedermann: *Tristezza, Elegie*
 Leoš Janáček: *Chorální fantasie*
 Josef Klička: *Fantasie na motivy symfonické básně „Vyšehrad“*
 Marek PaĽa varhany

NE **7/4/2024**, 19:00
katedrála sv. Petra a Pavla, Petrov
FILHARMONIE BRNO: HOŘINKA, JANÁČEK
 Slavomír Hoříňka: *Raduj se III*
 Leoš Janáček: *Glagolská mše*
 sólisté Pavla Vykopalová,
 Jana Hrochová, Eduard Martyniuk,
 Josef Benci
 Český filharmonický sbor Brno
 sbormistr Petr Fiala
 Filharmonie Brno
 dirigent Tomáš Netopil

DOPROVODNÉ AKCE
 NE **31/3/2024**, 10:30
Neděle Zmrtvýchvstání Páně
katedrála sv. Petra a Pavla, Petrov
PONTIFIKÁLNÍ MŠE SVATÁ
 Josef Schreier: *Missa solemnis in D*
 celebruje Mons. Pavel Konzbul, biskup brněnský
 Brněnský katedrální sbor Magnificat
 Orchester katedrály sv. Petra a Pavla
 Dagmar Kolařová varhany, dirigent Petr Kolař
 NE **31/3/2024**, 19:30
Neděle Zmrtvýchvstání Páně
kostel sv. Tomáše, Moravské náměstí
 František Fiala: *Missa brevis pro soprán, tenor, baryton a violoncello*
 Lucie Laubová soprán, Martin Javorský tenor
 Josef Kovačič baryton, Lukáš Polák violoncello

Mezinárodní hudební festival Brno
je členem České asociace festivalů.

Statutární město Brno
fi nančně podporuje Filharmonii Brno.

Pořadatel
Filharmonie Brno,
příspěvková organizace

||ROK||
((ČESKÉ))
||HUDBY||
2024||

Expozice nové hudby

35. ročník
13.–19. 10. 2024

Velikonoční festival duchovní hudby

32. ročník
13.–27. 4. 2025

www.moravsky-podzim.cz
www.velikonocni-festival.cz
www.filharmonie-brno.cz

čestný výbor

Jan Grolich
hejtman Jihomoravského kraje

Markéta Vaňková
primátorka statutárního města Brna

Mikuláš Bek
ministr školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Petr Michálek
rektor Janáčkovy akademie
múzických umění

Jiří Morávek
generální ředitel SNIP & CO, spol. s r. o.

umělecká rada

předseda
Josef Třešník

místopředseda
Jan Žemla

členové
Aleš Březina
Jan Hlaváč
Pavla Hujňáková
Eva Křížková
Marie Kučerová
Vladimír Maňas
Daniel Matej
Vítězslav Mikeš
Nora Obrtelová
Viktor Pantůček
René Sviderski
Lucie Šnajdrová
Jaroslav Šťastný
Jiří Zahrádka

generální intendantka

Marie Kučerová

dramaturgové

Vladimír Maňas
Ondřej Múčka

manažerka

Lucie Šnajdrová

Zdravice

Milí přátelé,

začneme slovy klasika: „Hudba uvolňuje ducha a okřídluje myšlenky.“ Hudba otevírá srdce a mysl pro působení něčeho vyššího, a tím není nic jiného než láska. Láska k lidem a pro věřící také láska k Bohu. Obě tato témata jsou podstatná o velikonočních svátcích, protože jsou spojena s obětí za druhé. Velikonoce jsou příběhem, který ukazuje, jak se dívat na kříž periskopem víry, který v dálce u břehu vidí vzkříšení. Východní velikonoční ikony často zobrazují vzkříšeného Krista, jak vytahuje první lidi, Adama a Evu, z hrobu. Jsem přesvědčen, že hudba plní v našem životě podobnou roli – nejen že nás „vytahuje“ z prachu všedních dní, ale také nás přibližuje k druhým.

Pavel Konzbul, diecézní biskup brněnský

Velikonoční festival duchovní hudby letos vstupuje do své čtvrté dekády. Jeho letošní ročník charakterizuje slovo *terroir*. A tak jako je samotné slovo bohaté na významy, tak je letošní program bohatý svou programovou nabídkou. Hlavním „teritoriím“ festivalu je Rok české hudby 2024, který se prolíná snad všemi letošními hudebními událostmi. A že toto teritorium nabízí nesmírné bohatství, o tom není nejmenších pochyb. Jedno z nejkrásnějších oratorií Jana Dismase Zelenky, liturgické dílo Petra Ebena, *Glagolská mše*. Mráz po zádech běhá už jenom při vyslovení těchto skvostů klasické hudby, na festivalu v provedení špičkových umělců a interpretů! Přeji festivalu další vydařený ročník a jeho návštěvníkům nezapomenutelné zážitky.

Martin Baxa, ministr kultury České republiky

Vážený přítel,

když ochutnáte víno, cítíte v něm umění vinaře i celou krajinu, na které roste vinohrad. Šumění větru, hluk střel odhánějících špačky, všechny východy a západy slunce toho roku. *Terroir*. Půda, krajina a čas, které daly vzniknout něčemu neopakovatelnému. Hudba to má podobně. Nejde jen o to, kdo a kdy ji napsal. Není jedno, kde ji slyšíte, s kým a kdy. Čas, ve kterém se odehrává Velikonoční festival duchovní hudby, je jiný než v celém roce. Díky za to, že to můžeme prožít i letos.

Jan Grolich, hejtman Jihomoravského kraje

Ve vzduchu je cítit jaro, Květnou nedělí začnou Velikonoce a u nás v Brně společně s nimi také 31. ročník Velikonočního festivalu duchovní hudby. Opět tak máme příležitost očistit si tělo i duši emočně silnou hudbou, v níž skladatelé od středověku po současnost ztvárnili křesťanské příběhy a ideje, a uvědomit si osobní duchovní hodnoty, které nás chrání proti pozlátkům a snad i barbarství současného světa. Děkuji Filharmonii Brno a všem hudebníkům, že nám toto pozitivní a obcerstvující poselství předávají s nejvyšším interpretačním mistrovstvím.

Markéta Vaňková, primátorka města Brna

Vážené festivalové publikum,

u příležitosti nejvýznamnější liturgické události křesťanského světa se znovu rozezní brněnské kostely a chrámy tóny renomovaných autorů. Letos otevírá Filharmonie Brno čtvrtou dekádu festivalu. Minulé velmi úspěšné ročníky jsou základem pro to, aby ten letošní mohl sklídit bohatou úrodu nádherných skladeb vedoucích k rozjímání, ponoření do sebe a dovolil posluchačům procítit závěrečnou obrodu a radost. Přeji všem hluboký prožitek a těším se na viděnou na některém z koncertů.

Vojtěch Mencl, starosta městské části Brno-střed

Milí a vzácní hudební přátelé,

Velikonoční festival duchovní hudby letos vstupuje do 31. ročníku, a to s tématem *terroir*. Do češtiny těžce převoditelné slovo odkazuje na zemi především ve významu vinařství, ale přeneseně i ve významu duchovním a hudebním.

Toto motto tak souzní s letošním Rokem české hudby, který vydává své plody archivní i mladé. Čekají nás dva týdny unikátního setkávání s duchovní hudbou, které zahájí barokní oratorium Jana Dismase Zelenky *Il serpente del bronzo*, pokračovat bude liturgickou hudbou Petra Ebena, objednávkami soudobých tenebrae šesti autorů, premiérou Martina Smolky a velikonoční hudbou středověku a renesance a závěr obstará Filharmonie Brno s dirigentem Tomášem Netopilem a Janáčkovou *Glagolskou mší*. Můžete se těšit na soubory a sbory Ensemble Inégal, Schola Gregoriana Pragensis, Cappella Mariana, Kantiléna a Český filharmonický sbor Brno, to vše v krásných prostorách brněnských chrámů.

Hluboké zážitky zaručeny – přeji vám, aby vás návštěva každého koncertu a nejlépe celého festivalu naplnila pravou velikonoční radostí.

Marie Kučerová, ředitelka Filharmonie Brno

Terroir

V souvislosti s vínem se s oblibou používá napůl záhadné slovo *terroir*, slovo francouzské, z latinského termínu pro zemi, půdu. Kouzlo onoho výrazu však spočívá právě v obtížné uchopitelnosti, v nemožnosti jej jedním či dvěma slovy přeložit, právě tak jako úspěch vína nespočívá jen v odrůdě či konkrétním chemickém složení půdy. Všechny faktory se sčítají a harmonické prostředí vydává své plody, v tomto případě dává růst révě, jedné z nejstarších kulturních plodin. Právě réva je tak průsečíkem mnoha symbolických významů.

Velikonoční festival duchovní hudby chce jubilejní Rok české hudby 2024 prozkoumávat právě ve smyslu teritoria / území a jeho vlastní vnitřní rozmanitosti, chceme-li, tedy ochutnávat plody především vlastní rozsáhlé zahrady. Festival se bude rovnocenně věnovat starým odrůdám i plodům posledním, protože světových premiér domácích děl se v roce 2024 uskuteční hned několik.

Ochutnávka vína přímo od vinaře, spolutvůrce, může zážitek z konzumace obohatit. V tomto duchu festival zprostředkovává provedení konkrétních skladeb právě soubory, které se jim dlouhodobě věnují (či pro něž skladby přímo vznikly). Ensemble Inégal představí jedno z nejkrásnějších oratorií Jana Dismase Zelenky, Schola Gregoriana Pragensis části

z *Liturgické suity* Petra Ebena, Cappella Mariana uvede v premiéře skladbu Martina Smolky, brněnská Kantiléna velikonoční koncert z děl Petera Grahama, Pavla Zemka Nováka a Františka Emmerta a celý festival zakončí koncert Filharmonie Brno s moravskou premiérou *Raduj se III* Slavomíra Hořinky a Janáčkovou *Glagolskou mší*.

Vladimír Mañas
jeden z dramaturgů festivalu
a amatérský vinař

A somewhat enigmatic French term with roots in the Latin word for soil or land, *terroir* is a favoured expression when describing fine wine. Its magic lies precisely in the fact that it is difficult to grasp and impossible to translate in one or two words, reflecting the rule that a wine's success is not solely due to the variety of the grapes or the chemistry of the soil where they grew. Various factors come together here and the harmony of the environment bears fruit, allowing a grapevine, one of the earliest cultivated crops, to grow. The grapevine is the point where many symbolic meanings intersect.

The 31st Easter Festival of Sacred Music will explore the jubilee of the Year of Czech Music 2024 in terms of terroir or land and its own diversity, or, if you prefer, it will savour fruits that are largely from our own fertile garden. The festival will pay equal attention to old cultivars and the most recent varieties, as multiple world premieres of works by Czech composers are scheduled for the festival.

Tasting a wine with the vintner – its co-creator – can enhance our enjoyment of it. In a similar spirit, our festival provides performances by ensembles that have long specialised in the particular works – or they may have been written specially for them. Ensemble Inégal will present one of Jan Dismas Zelenka's most beauti-

ful oratorios; Schola Gregoriana Pragensis parts of Petr Eben's *Suita Liturgica*; Cappella Mariana a premiere of a work by Martin Smolka; Brno's Kantiléna an Easter concert featuring Peter Graham, Pavel Zemek Novák and František Emmert; and the festival will conclude with Filharmonie Brno performing, for the first time in Moravia, Slavomír Hořinka's *Rejoice III* and Janáček's *Glagolitic Mass*.

Vladimír Mañas
one of the festival's programmers
and amateur winemaker

Clay Road

Tato kolekce hlíněných obrazů, navazující na předchozí stejnojmenný projekt umělkyně, se stává odrazem hlubokých úvah nad dynamikou půdy a propojením umění s přírodou. Každý obraz nese nejen estetickou hodnotu, ale i hluboký význam spojený s přeměnou půdních struktur.

Během tvorby těchto obrazů autorka procházela procesem, který se podobá cyklu života, a proměnám, jež prožívá sama země.

Umělkyně pečlivě selektovala a třídila barevné hlíny, které byly následně vystaveny přírodním vlivům, jež ovlivňují proces formování hornin. Od deště představujícího symbol očištění půdy až po sluneční záření způsobující vysychání. Každý prvek měl svůj podíl na vzniku unikátních barevných efektů.

To, co prožívala hlína během tvorby, zažívá naše půda neustále. Stejně jako dešť vymývá jílovité sedimenty, podléhá půda velkému vyplavování živin z polí a lesů a postupně se stává mrtvou. Podobně jako umělkyně pekla na slunci obrazy, se půda spaluje pod sluncem během sucha. Obrazy vytvořené z hlíny jsou barevné, dynamické a připomínají zmenšeniny částí krajiny, avšak zároveň nás upozorňují na realitu – pohled na naši krajinu, která se stává zkamenělou a bez života.

Alexandra Likhacheva je malířka a umělkyně pracující se sklem a keramikou. Během období pandemie se její zájem o keramiku prohloubil, což ji přivedlo k pozorování a objevování potenciálu hlíny na místě, kde právě tvořila. Ponořila se do procesu zpracování hlíny a v důsled-

ku toho vznikla venkovní dílna ve stanu, video záznam celého projektu, hrnčířský kruh, pec na vypalování, nářadí a systémy na sběr dešťové vody. Tyto prvky se staly neodmyslitelnou součástí jednoho konceptu, vyprávějícího příběh o práci s hlínou. Všechny nástroje, včetně hrnčířského kruhu a pece, byly ručně vyrobeny v době nouzového stavu v červnu 2020 z věcí, které již dosloužily. Na tento projekt nebyly vynaloženy žádné finanční prostředky a ani nebyla spotřebována kapka pitné vody.

Following upon Alexandra Likhacheva's previous project of the same name, in which she explored the effects of drought on the landscape by means of a photographic record and video performance, this collection of photographs of clay artefacts reflects the artist's profound contemplation of the dynamism of the soil and the connection between art and nature. Each image carries not just an aesthetic value, but also a deep meaning associated with the transformation of soil structures.

When creating these objects, the artist underwent a process akin to the cycle of life and the transformations experienced by the earth itself.

The artist carefully selected and sorted coloured clays which were then expo-

sed to the elements that help form rocks: from rain, symbolising the purification of the soil, to sunlight, causing it to dry out. Each element participated in the creation of the unique coloured effects.

What the clay experienced during this work is what our soil experiences all the time. As rain washes out the clay sediments, so soil is susceptible to nutrients being leached from fields and forests on a large scale, gradually dying. Just as the artist bakes her images in the sun, so soil is burned by sunlight during drought. The clay artefacts are colourful, dynamic and redolent of parts of landscape in miniature, yet they also draw our attention to the real – a gaze on our landscape, which becomes petrified and lifeless.

Alexandra Likhacheva is a painter and artist working in glass and ceramics. During the Covid-19 pandemic she was increasingly drawn to ceramics, and observed and discovered the potential of clay at a site where it was being formed. She immersed herself in the process of working the clay, creating an outdoor workshop in a tent, a video recording of the entire project, a potter's wheel, a kiln, instruments and systems for collecting rainwater. These elements became integral to her single concept, narrating the story of working with clay. All tools, including the pottery wheel and kiln, were hand-made during the state of emergency in June 2020 from things that had outlived their usefulness. No money was spent on this project, and not a drop of drinking water was used.

Program

ENSEMBLE INÉGAL: ZELENKA

JAN DISMAS ZELENKA

Il serpente del bronzo

(Bronzový had), oratorium ZWV 61
 (The Bronze Serpent), oratorio ZWV 61

1. Coro
2. Recitativo (Azaria, Namuel)
3. Aria (Namuel)
4. Recitativo (Egla)
5. Aria (Egla)
6. Recitativo accompagnato (Dio)
7. Aria (Dio)
8. Recitativo (Azaria, Egla, Namuel)
9. Aria (Azaria)
10. Recitativo (Egla, Namuel)
11. Aria a due (Egla, Namuel)
12. Recitativo (Mosé)
13. Aria (Mosé)
14. Recitativo accompagnato (Dio)
15. Recitativo (Egla)
16. Arietta con recitativo (Egla, Azaria)
17. Aria (Azaria)
18. Recitativo (Mosé)
19. Coro

Gabriela Eibenová soprán / soprano
 (Egla)
Jaro Kirchgessner alt / alto (Namuel)
Elvira Bill alt / alto (Azaria)
Jaroslav Březina tenor (Mosé)
Roman Hoza bas / bass (Dio)

Ensemble Inégal

Adam Viktora dirigent / conductor,
 umělecký vedoucí / artistic director

Ensemble Inégal

Poté, co Mojžíš vyvedl jeho lid z Egypta a vedl jej pouští, si mnozí z nich stěžovali na nedostatek jídla a vody, ale také na Mojžíše a Boha. „Proč jste nás vyvedli z Egypta? Abyste nás na poušti zahubili? Vždyť tu není chléb ani voda! Tato nuzná strava se nám už protiví.“ Za trest seslal Hospodin na lid ohnivě hady, kteří řadu z nich usmrtili. Zbylí, pamětliví svého prohřešku prosili Mojžíše, aby se za lid modlil. Učinil tak a Hospodin mu řekl: „Udělej si hada Ohnivce a připevni ho na žerď. Když se na něj kterýkoli uštknutý podívá, zůstane naživu.“ Mojžíš tak učinil a uštknutí byli zachráněni...

Na Velký pátek 7. dubna roku 1730 zaznělo v drážďanské dvorní kapli italské oratorium, resp. sepolkro (oratorium provozované v rámci Svatého týdne u stylizovaného

Božího hrobu) *Il serpente del bronzo* (literatura dosud užívala název převedený do moderního pravopisu *Il serpente di bronzo*), které lze bezpochyby řadit k mistrovským hudebním dílům vrcholného baroka. Libreto k oratoriu pochází z pera saského dvorního básníka Stefana Benedetto Pallaviciniho (1672–1742); hudbu zkomponoval rodák z Louňovic pod Bláníkem, Jan Dismas Zelenka (1679–1745).

Námět libreta je sám o sobě pozoruhodný. Příběh ze starozákonní knihy Numeri alegoricky odkazující k hadovi v zahradě Eden i ke Kristově oběti na kříži zůstal totiž v průběhu dějin hudby spíše na okraji uměleckého zájmu. Pallavicini a Zelenka však naplno využili jeho dramatický potenciál a vytvořili dílo, které může směle konkurovat tehdejší nejvyšší italské oratorní i operní produkci.

Autograf © Sächsische Landesbibliothek, Drážďany

O to více je s podivem, že *Bronzový had* upadl posléze (jako mnohé další kompozice 17. a první poloviny 18. století) v zapomnění. Zelenkovu partituru uloženou v drážďanské Sächsische Landesbibliothek po více než dvě stě sedmdesáti letech znovu rozezněl Adam Viktora se souborem Ensemble Inégal. Intenzivní snahy o komplexní poznání tohoto duchovního opusu dovršila třináct let poté Gabriela Viktorová Eibenová obhájením diplomové práce s názvem *Jan Dismas Zelenka: Il serpente di bronzo – vrcholně barokní dílo mimořádných kvalit.*

Markův kříž, Koberice u Brna © Ben Skála

Hudba Jana Dismase Zelenky zažívá v posledních dvou desetiletích nebývalou renesanci. Právem je tento autor ve světě řazen mezi nejvýznamnější skladatele barokní epochy. Rovněž aktuální bádání o něm pokročilo milovými kroky, a to díky muzikologům Janice B. Stockigt, Jóhannesi Ágústssonovi a jejich kolegům, kteří – mimo jiné – donedávna téměř každoročně prezentovali výsledky svých výzkumů na symposiích *Zelenka Conference Prague*. Již v rámci prvního ročníku této konference seznámili Stockigt a Ágústsson ostatní účastníky s novými poznatky k Zelenkovu

životu, přičemž vyvrátili i řadu mýtů, které o skladateli panovaly a šířily se i v rámci odborné literatury.

Co je tedy o Zelenkově životě známo? Původně Jan Lukáš Zelenka (užití jména Dismas se poprvé objevuje až v synopsi ke školské hře *Via Laureata*, do níž Zelenka roku 1704 zkomponoval hudební intermedia) přišel na svět do rodiny louňovického varhaníka a kantora Jiříka Zelenky, který mu nejspíše zprostředkoval základy hudebního vzdělání. Janův talent dále rozvíjeli jezuité v pražském Klementinu, mecenášem byl pro něj významný pražský aristokrat Johann Hubert Hartig. Mezi lety 1710–1711 Zelenka nastoupil na místo violonisty v kapele saského kurfiřta a polského krále Augusta II. Služba v tomto slavném orchestru přinášela mladému hudebníkovi inspiraci a nové zkušenosti. Přesto žádal kurfiřta o povolení vycestovat do Vídně a Itálie, aby se tam dále školil ve svém umění. Svolení k cestám nakonec získal, nicméně doložen je pouze Zelenkův dočasný pobyt v metropoli habsburské monarchie. Ve Vídni studoval u císařského dvorního kapelníka Johanna Josepha Fuxe (1660–1741), u něž se zdokonalil v kontrapunktu. V podunajské metropoli, v Drážďanech a snad i přímo v Itálii vstřebával rovněž aktuální neapolský operní styl s jeho galantními prvky. Syntézou Zelenkova jezuitského hudebního školení s důrazem na rétoriku, vrcholného kontrapunktu i moderních italských vlivů pak vznikla skladatelova osobitá a neopakovatelná hudební řeč dodnes uchvacující posluchače po celém světě.

Roku 1719, po návratu do Drážďan, zasvětil zbytek života působení v tamní kapele, jednom z největších orchestrů své doby, jehož instrumentalisté byli povětšinou slavní virtuosoové. Zelenka zde hrál na violon (předchůdce dnešního kontrabasu), komponoval a řídil hudbu k liturgickým obřadům, a také leckdy zastupoval kapelníka Johanna Davida Heinichena (1683–1729). Po smrti Augusta II. se hudební dění v Drážďanech ubíralo novým směrem. Na místo kapelníka byla povolána zářící hvězda neapolské opery Johann Adolf Hasse (1699–1783) a Zelenka získal titul *Kirchen-kompositeur*. V době Hasseho cest mimo Drážďany jej však v kapelnické funkci zastupoval. Jeho skladby, primárně velkolepá chrámová díla, byly vysoce ceněny v dobových relacích i soukromé korespondenci. Zelenkův věhlas dokládá i oslavná báseň na členy drážďanské kapely objevená roku 2008.

Zelenka měl pochopitelně ambice prosadit se i na operním poli. Svědčí o tom soubor osmi italských árií z roku 1733, holdovací serenata *Il Diamante* a koneckonců také hudba ke školské hře *Sub olea pacis et palma virtutis* určené k pražským oslavám korunovace Karla VI. českým králem. Důkazem Zelenkových kompozičních dovedností na poli dramatické tvorby jsou však zejména jeho oratoria, resp. sepulkra. Zatímco pašijově laděná *Gesù al Calvario* (1735) a *I penitenti al sepolcro del redentore* (1736) jsou spíše meditativními díly oplakávajícími Kristova muka, představuje *Il serpente del bronzo* skutečnou „duchovní operu“. Je zároveň prvním dílem, na němž Zelenka spolupracoval s libretistou Stefanem Be-

nedettem Pallavicinim. Zkušenosti tohoto padovského básníka s tvorbou operních textů byly více než bohaté. Stefanův otec, skladatel Carlo Pallavicini (1630–1688), působil od roku 1667 jako drážďanský vícekapelník, později kapelník. Vedle řady duchovních skladeb komponoval také opery, určené povětšinou pro italské scény. Stefano tedy patrně od útlého mládí dobře věděl, jakou podobu má mít vhodný divadelní text určený ke zhudebnění. Je ostatně zajímavé, že jediná opera Carla Pallaviciniho určená pro drážďanský dvůr, *Antiope* (1689), vznikla právě na libreto jeho syna Stefana.

Il serpente del bronzo nese podtitul „cantata sacra“. Jedná se o oratorium o devatenácti číslech. Jako jediné Zelenkovo dílo tohoto druhu nemá úvodní sinfonii a sestává pouze z jedné části. Logicky, v souvislosti s příběhem, kompozici otevírá i ukončuje sbor. Vystupuje zde celkem pět postav – izraelská žena Egla (soprán), izraelští muži Namuel a Azaria (alty), Mojžíš (tenor) a překvapivě i samotný Hospodin (bas), což je pro tento hudební druh netypické. Instrumentace vedle bassa continua a smyčců počítá také s dvojicí fléten a hobojů. Pozoruhodný je především vypjatý, lze říci až zkratkovitý Pallaviciniho styl, který bez košatých barokních přirovnání, úvah a patosu obrací pozornost posluchače přímo k aktérům

starozákonního příběhu a událostem samotným. Jak bylo zmíněno, z davu izraelitů bloudících pouští, kteří v úvodním sboru proklínají „den, kdy uvěřili svůdci“, vybral libretista pro další děj pouze tři zástupce. Ti jednájí pudově, v návalech vzteku a zoufalství se rouhají Bohu, svou nenávist obrací k Mojžíšovi a nostalgicky vzpomínají na svůj egyptský domov. Za to z nebe přichází krutý trest v podobě tisíců jedovatých hadů. Lid poznává svou vinu a žádá Mojžíše, aby pro něj u Boha vyprosil smilování. To na základě upřímné lítosti přichází v podobě hada, kterého dle Hospodinových pokynů Mojžíš ulije z bronzu a ukáže izraelitům. Kdo na něj pohlédne, uzdraví se. V závěru všichni pějí chválu Hospodinu.

Text plný afektivně zabarvených výrazů, kontrastních situací, zvukomalebných prvků a prudkého dějového spádu umožnil Zelenkovi uplatnit jeho výjimečný smysl pro drama i důmyslnou instrumentaci. Pro první polovinu 18. století typické árie s přirovnáním (aria di paragone), líčící pocity postav nad situacemi popsány v předchozích recitativech, zde téměř nefigurují. Naopak – jak v recitativech, tak v áriích je líčen děj i se svými zvraty. Hned třikrát se na poměrně malé ploše kompozice uplatňuje *recitativ con stromenti*, tedy recitativ doprovázený celým orchestrem, v baroku tradičně užívaný v dramaticky nejvypjatějších momentech. Jedná

se o dva recitativy, resp. ariosa Boha a závěrečný recitativ Mojžíše. V těchto číslech je díky jejich důrazu na deklamaci podloženou odpovídajícím instrumentálním doprovodem možné spatřovat vliv Zelenkova jezuitského školení. Podobně rétoricky excitované jsou v tomto oratoriu však i *recitativy semplici* doprovázené pouze nástroji bassa continua. Árie a jediný duet oratoria oplývají nástrojovými barvami a hudebně-rétorickými figurami, které v baroku napomáhaly prostřednictvím hudby znázorňovat význam textu. Zatímco v první polovině oratoria áriím dominují afekty hrůzy, smutku, bolesti, hněvu lidu i božského hněvu a jim odpovídající tóniny a tempa, druhou polovinu díla opanuje pokora, prosba, naléhavost i žal, aby vše zakončila radost a vděčnost.

Za všechny zmiňme úvodní árii Namuela *Membra laguide e tremanti* s doprovodem fléten a houslí s dusítky popisující vyčerpání a strach putujících pouští. Užitím ostinátního basu vykreslil Zelenka nekonečnost pouště, zatímco horními hlasy s uplatněním chromatiky a lombardských rytmů chvění unavených nohou a smutkem.

Vpravděvirtuózní árie Boha *Potrei sovra degli empi* v tempu Allegro, tónině g moll a s bouřlivým doprovodem smyčců a hobojů, v němž se výrazně uplatňuje figura tirata (rychlé vzestupné a sestupné škály), představuje posluchačům vzrušený

hněv Hospodina, který je zde vykreslen jako typický starozákonní Bůh, jemuž ani pomsta není cizí.

Kontrastní k většině předchozích je závěrečná Azariova árie *Già ripiglia vermiglia la rosa* vyjadřující ryzí radost nad záchranou lidu. Její veselý, až téměř laškovný charakter podporuje tónina F dur, množství ozdob i forma menuetu, jimiž Zelenka – navzdory občasnému nařčením z konzervatismu – dokazuje schopnost vstřebávat prvky tehdy dominantního galantního stylu.

Sbory *Pera il giorno in cui si diede a Inni e lodi a quel Signore* rovněž zasluhují pozornost. V obou Zelenka používá dvojsborovou techniku a homofonní sazbu, aby společně s hbitým doprovodem celého orchestru mistrně vykreslil davové scény: v úvodním sboru rozlícené křičící masy izraelitů, v závěru pak – s použitím podobného tematického materiálu – spořádaných vděčných zástupů pějících chválu Hospodinu.

Poslech díla nenechá nikoho na pochybách, že *Il serpente del bronzo* je skutečně jedním z pozoruhodných děl „českého“ baroka. Zároveň nás nutí zamyslet se nad skutečností, kolik takových ještě čeká na znovuoživení v policích archivů, knihoven či chrámových kůrů...

Petr Slouka

Gabriela Eibenová

Jaro Kirchgessner

Gabriela Eibenová se po absolutoriu na Pražské konzervatoři a studiu v Londýně zaměřila především na koncertní činnost a interpretaci staré hudby a stala se vyhledávanou sopranistkou v tomto oboru. Vytvořila několik titulních rolí v barokních operách u nás i v zahraničí, spolu s Adamem Viktorou založila Ensemble Inégal a později i soubor Pražští barokní sólisté. Účinkuje na prestižních hudebních festivalech po celé Evropě, natáčí pro rozhlas a televizi, na svém kontě má více jak 30 CD nahrávek.

Německý kontratenorista žijící v Lucembursku **Jaro Kirchgessner** získal základní hudební vzdělání v chlapeckém sboru ve Windsbachu. Studoval na odborné hudební škole v Dinkelsbühlu a nyní studuje na Hudební akademii Carla Marii von Webera v Drážďanech. Kromě studia zpívá v renomovaných sborech, jako je Sonat Vox, Drážďanský komorní sbor a Saský vokální soubor a pravidelně vystupuje jako sólista. Koncertoval na Bachově festivalu ve Würzburgu pod vedením Christiana Kabitze a se známým souborem Capella

Elvira Bill

Jaroslav Březina

de la Torre. Operní zkušenosti získal v univerzitních inscenacích oper *Leonce a Lena* Kurta Schwaena, Händelovy *Alciny* nebo *Snu noci svatojánské* Benjamina Brittena.

Elvira Bill studovala zpěv u Christopa Prégardiena na Vysoké škole hudební v Kolíně nad Rýnem. Její repertoár sahá od starých mistrů až po současnou hudbu. Je vyhledávanou umělkyní na mnoha pódiích a festivalech, včetně Berlínské, Kolínské a Essenské filharmonie, Rheingau Music Festival, Bachfest Leipzig, La Folle Journée Nantes, Teatro Real Madrid a Lucerne Festival. Zpívala pod vedením renomovaných dirigentů, jako jsou Peter Neumann, Marcus Creed, Philippe Herreweghe, Sylvain Cambreling, Helmuth Rilling, Christopher Hogwood, Rudolf Lutz, Florian Helgath a Paul Goodwin. Je laureátkou soutěže Mendelssohna Bartholdyho v Berlíně 2010.

Jaroslav Březina je od roku 1993 sólistou Opery Národního divadla v Praze, kde vytvořil mnoho rolí domácího i světového repertoáru. Bohatá je jeho koncertní

Roman Hoza

činnost především v projektech barokního a klasického repertoáru. V roce 2016 účinkoval jako Rechter v *Příhodách lišky Bystroušky* v inscenaci Jana Lathama-Koeniga a Roberta Carsena v Teatro Reggion v Turíně a jako Števa Buryja v koncertních provedeních *Její pastorkyně* v Praze a Londýně s Jiřím Bělohlávkem a Českou filharmonií. V roce 2022 účinkoval jako Tichon (*Káta Kabanová*) v inscenaci Jakuba Hruši a Barrieho Koskyho na Salcburském festivalu. Je držitelem Ceny Thálie za rok 2015. Druhou Cenu Thálie obdržel za v roce 2023 za roli Heroda v inscenaci opery *Salome* Richarda Strausse v Národním divadle Brno.

Barytonista **Roman Hoza** studoval v Brně a ve Vídni. Je absolventem prestižního Young Singers Project při Salzburger Festspiele a operních studií Opera National de Lyon a Deutsche Oper am Rhein v Düsseldorfu. V roce 2015 debutoval v pražském Národním divadle a od té doby patří mezi pravidelné hosty. Je členem sólistického ansámblu Národního divadla Brno, kde vytvořil řadu stěžejních rolí barytonového

oboru. V Deutsche Oper am Rhein působí jako člen stálého ansámblu. V sezoně 2023/2024 se zde představuje jako Taddeo v *Italce v Alžíru* nebo Motel v *Šumařovi na střeše*. Spolupracuje se soubory Collegium 1704, Musica Florea nebo Czech Ensemble Baroque. Speciální místo mají v jeho pěvecké kariéře také písně.

Ensemble Inégal se svým dirigentem **Adamem Viktorou** získal evropské renomé díky svým vysoce ceněným koncertům a CD nahrávkám a stal se synonymem pro objevy z odkazu geniálního českého barokního skladatele Jana Dismase Zelenky.

Ensemble Inégal vznikl v Praze v roce 2000 jako všestranné hudební těleso, jehož interpretační záběr se pne od renesanční hudby až po hudbu současnou. Kromě staré hudby má soubor na svém kontě také novátorská provedení a nahrávky hudby romantické (Dvořák, Rossini) a moderní (Britten, Pärt). Koncertuje na prestižních evropských festivalech jako Pražské jaro, Musica Antiqua Brugy, Oude Muziek Utrecht, Lufthansa Festival London, Aschaffener Bachstage, Bach Festival Riga a mnoha dalších. Realizoval již více než desítku úspěšných CD ověněných řadou ocenění, objevuje se pravidelně ve vysílání českých i zahraničních televizních a rozhlasových stanic (BBC, Evropská vysílací unie EBU, Česká televize, Český rozhlas, Deutschlandradio Kultur aj.)

Od roku 2007 pořádá Ensemble Inégal každoročně vlastní koncertní cyklus s názvem „České hudební baroko – objevy a překvapení“, v rámci kterého posluchačům zprostředkovává nově objevené,

případně znovuobjevené skladby českých barokních skladatelů a díla dochovaná v českých archivech. Mezi nejvýznamnější koncertní premiéry patřila provedení děl J. D. Zelenky, A. Vivaldiho, H. I. F. Biberu, S. Capricorna, J. C. F. Fischera, J. J. I. Brentnera a M. Vogta.

Summary

On Good Friday, 7 April 1730, there was a performance at the Dresden Court Chapel of an Italian oratorio, or more precisely a sepulcro (a type of oratorio presented during Holy Week at a stylised Holy Sepulchre), *Il serpente del bronzo*, without doubt a Late Baroque musical masterpiece. The libretto was by the poet laureate of Saxony, Stefano Benedetto Pallavicino (1672–1742); the music was by Jan Dismas Zelenka (1679–1745), who hailed from Louňovice pod Blaníkem (Launiowitz) in Bohemia.

The subject matter of the libretto is remarkable in itself. This is a story from the Old Testament Book of Numbers – referring allegorically to the serpent in the Garden of Eden and Christ’s sacrifice on the cross – that has been mostly marginalised throughout the history of music. Pallavicino and Zelenka, however, exploited its dramatic potential in full, creating a work that easily bears comparison with the best in Italian oratorio and opera of its time. Strangely enough, like many other seventeenth and early eighteenth-century works, *The Bronze Serpent* was soon forgotten. After more than 270 years, Ze-

lenka’s score, deposited at the Sächsische Landesbibliothek in Dresden, was revived by Adam Viktora and Ensemble Inégal and the première recording was issued on the Nibiru label in 2005. Thirteen years later, the effort to gain a comprehensive knowledge of this sacred work came to fruition in Gabriela Viktorová Eibenová’s thesis *Jan Dismas Zelenka: Il serpente di bronzo – the outstanding composition of the high baroque*.

Over the past two decades, Zelenka’s music has enjoyed an unprecedented renaissance. He is rightly seen as a major composer of the Baroque era. The scholarship has also made great strides, thanks to musicologists Janice B. Stockigt and Jóhannes Ágústsson and their colleagues, who until recently presented the results of their researches almost every year at the Zelenka Conference Prague.

Listening to the work, no one will be left in doubt that *Il serpente del bronzo* is a truly remarkable work of the “Bohemian” Baroque. It also compels us to consider how many such works are waiting to be rediscovered on the shelves of archives, libraries and churches.

Petr Slouka

translated by Štěpán Kaňa

1. Coro

Pera il giorno in cui si diede da noi fede a un seduttore. Quasi vil di bruti armento ei ne guida a suo talento, né d'impero quell'altero da tant'anni è sazio ancor. D.C.

2. Recitativo

AZARIA:

Verdi piaggie d'Egitto, e dove siete voi pingui solchi e voi camapagne amene. Qui, da sterili arene Invano il mietitor cogliere aspetta bionda messe diletta e invan di limpl'onde cercan pura sorgente le turbe affaticate e sitibunde.

NAMUEL:

Rinrescevole o mai divenne il cibo usato della manna al palato. E che sarà se un dí la niega il Cielo, e avvien, che più non cada questa, avversa in gelo dal freddo del mattin, lieve rugiada.

3. Aria

NAMUEL:

Membra languide e tremanti vedi trar i vecchi miseri, le madri deboli, i molli infanti. E a noi sempre agli occhi avanti sta l'orror di certa morte. Né in sí gravi affanni e stenti è stupor che si sgomenti egualmente vile e forte.

1. Sbor

Ať zhyne den, kdy jsme uvěřili svůdci. Téměř zdivočelé stádo on řídí podle své chuti, té povýšené vlády nejša ani po tolika letech ještě nasycen.

2. Recitativ

AZARIÁŠ:

Zelené svahy Egypta, kdepak jste, a vy, úrodné brázdy, a vy, půvabné kraje. Tady, z neplodných písků, zbytečně žnec čeká na sklizeň zezlátlé úrody utěšené.

A marně hledají čistý pramen průzračných vln zástupy zemdlévající a žíznící.

NAMUEL:

Nezhořkla nikdy sousta many na patře. A co bude, jestli jednoho dne Nebesa nám ji upřou a stane se, že už tato nebude padat, lehká rosa, proměněna v led mrazem jitra.

3. Árie

NAMUEL:

Údy ochablé a třesoucí se vidíš vztahovat ubohé starce, nemohoucí matky, slabé děti. A nám stále před očima tane hrůza této jisté smrti. Ani není divu, že v tak těžkých starostech a živoření jsou jak zbabělí tak i silní vyděšení.

4. Recitativo

EGLA:

Quanto fosse per te miglior fortuna, ingannato Israele, che ne' gorghi del Nilo, all'uscir dalla cuna Mosè, trovato il suo sepolcro avevi! Non queste le promesse fur di quel Dio, che ei vide a faccia a faccia, e di cui sí sovente cita il nome, li decreti e noi minaccia.

5. Aria

EGLA:

Lusinghe mendaci, consigli fallaci l'accorto adoprò. Speranze tradite, cessate, svanite, qual sogno leggiero che sol del pensiero le brame irritò.

6. Arioso

DIO:

Mosè, contro di me, del mio servo, questo popol rubel l'audace lingua, e della lunga via sol rammentando i mali, i benefizi ed i prodigi oblia. Del Cana reo col mio favor distrutto fresca è la strage, fuma ancor il sangue, e la speme, e la fede, in lor già langue. Punirò, punirò l'ingrata gente. Dallasabbia cocente, e là nasca a suoi danni de morti fere, serpi immensa copia, e di sibili orrendi empiedo il campo, il varco ingombri, e sia fatal, sia fatal inciampo.

4. Recitativ

EGLA:

O kolik by bylo pro Tebe větším štěstím, podvedený Izraeli, kdyby ve vírech Nilu, vypadnuv z ošatky, Mojžíš našel svůj hrob. To nebyly ty sliby, co nám dal onen Bůh, jehož Mojžíš viděl tváří v tvář, a jehož často vyslovuje jméno, jeho příkazy a nám v jeho jménu hrozí.

5. Árie

EGLA:

Lichotky lživé, rady šalebné obratný použil. Naděje zrazené, minulé, ztracené, jaký lehký sen, že slunko myšlenky dychtivost probudilo.

6. Arioso

BŮH:

Mojžíši, proti mně, proti mému služebníku, tento národ pozvedá drzý jazyk, a z dlouhé cesty jen špatné připomínaje, užitek a záranky zapomíná. Čerstvé je krveprolití v zemi Kananejské z mé vůle zničené, ještě kouří krev, ale naděje a víra v nich již ochabuje. Potrestám, potrestám nevděčný ten lid. Ze žhavého písku tam ať se zrodí ku jejich zkáze a kruté smrti hadů obrovské množství a přišerné syčení ať naplní tábor, nechť únik zatarasí, ať osudné, ať osudné je to klopýtnutí.

7. Aria

DIO:

Potrei sovra degli empi
scagliar tempeste e fulmini
di fiamme, di voragini,
potrei gli esempi rinnovar.
Ma il tuono in cielo taccia,
la terra immota giaccia,
e basti un lieve morso
miei torti a vendicar.

8. Recitativo

AZARIA:

Ahi! qual produce il suolo portentosa di
mostrì e viva peste!

EGLA:

Con minacciose teste vedi guizzar mille
serpenti e mille!

NAMUEL:

E a guisa di saetta lingua vibrar di morte
'l toscio infetta.

AZARIA:

Immune dal velen ch'inonda il campo,
non v'è tenda, non letto,

EGLA:

e non val fuga, che attraversa ogni via.
Vago di sangue, ritorto orribil angue.

NAMUEL:

Cieli, aita!

EGLA:

Soccorso!

AZARIA:

Dallo spietato morso, lasso! chi mi
difende! Appena punto, mi sento a morte
giunto, livor, tumor, segreta piaga;
scuote le membra tutte involontario
moto, e di gelate stille mentre sparsa ho
la fronte, ardore interno nelle viscere mie
desta un inferno.

7. Árie

BŮH:

Mohl bych na bezbožníky
vrhnout bouře a blesky,
mohl bych znovu na výstrahu vyvolat
ohně a propasti.
Ale ať hrom v nebesích mlčí,
ať země nehybná leží,
necht' stačí jen lehké kousnutí,
aby na mně křivda byla pomstěna.

8. Recitativ

AZARIÁŠ:

Aj! Jaké to čáry, co se to řine ze země za
příšery a živý mor a zkázu!

EGLA:

Vidiš, jak s hrozcími hlavami míhají se
tisíce a tisíce hadů!

NAMUEL:

A jak na způsob šípu jazyk vystřeluje
a smrtícím jedem zamořuje.

AZARIÁŠ:

Není stanu, není lůžka imunních proti
jedu, který zaplavuje

EGLA:

a není úniku, neboť teče každou cestou.

Bažící po krvi, zkroucený příšerný had.

NAMUEL:

Nebesa, pomoc!

EGLA:

Pomoc!

AZARIÁŠ:

Od nemilosrdného kousnutí, umdlévám!
kdo mě ochrání? Teď kousnut, a už se
cítím stát na prahu smrti, zarudnutí,
otok, skrytá rána, roztrásá všechny údy
vůli neovladatelný třes. A zatímco ledové
krůpěje smáčejí mé čelo, uvnitř žár v
mých
vnitřnostech způsobuje pekelná muka.

9. Aria

AZARIA:

Vicina morte con fiero sguardo
già vibra il dardo,
la falce avventa.
E pur la bramo,
e pur l'invoco,
che d'ogni morte
più crudo è foco
che mi divora,
che mi tormenta.

10. Recitativo

EGLA:

Illustre uomo divin che sí frequente hai
commercio col Cielo, col Ciel che teco
il suo poter divide. Ah! non soffra il tuo
zelo che pasto di serpenti sia 'l popol tuo,
cui di servaggio hai frutto.

NAMUEL:

Fine ai novi portenti pietoso impetri;
e 'l tuo pregare ascenda ove dun
Dio sdegnato arde contra
Israel ira tremenda.

11. Aria

EGLA/NAMUEL:

Al torrente del suo (tuo) sdegno
sua (tua) pietà formi ritegno,
formi a noi sponda e riparo.
Né averrà che grazia neghi,
mosso ai preghi
del suo (tuo) fido, del suo (tuo) caro.

12. Recitativo

MOŠĚ:

Autor della natura, di poter, di bontà,
fonte inesausto, se gradito olocausto
unqua con mente pura, Israele t'offerse.
Oimè, riposi quel che t'arma la destra,

9. Árie

AZARIÁŠ:

Blízká smrt s krutým pohledem
již rozechvívá šíp
a máchá kosou.
A přece po ní toužím,
a přece ji vyzývám.
Protože než jakákoli smrt
je krutější ten plamen,
který mě spaluje,
který mě trýzní.

10. Recitativo

EGLA:

Ctěný muži boží, který tak často máš
co do činění s Nebesy, s Nebesy, která
s Tebou se dělí o svou moc. Ach! Necht'
nestrpí tvé činění, aby potravou hadí stal
se lid tvůj, z jehož područí máš užitek.
NAMUEL:

Slitovný, konce těchto nových zázraků
vypros, a kéž tvá modlitba dosáhne tam,
kde zneuctěného Boha strašlivý oheň
hněvu srší proti Izraeli.

11. Árie

EGLA A NAMUEL:

Necht' proudu tvého (jeho) hněvu
tvé (jeho) smilování vytvoří zábranu,
utvoří nám břeh a útočiště.
Ať se nestane, že milost nám odmítneš,
pohnutý prosbami
tvého věrného, tvého drahého.

12. Recitativ

MOŽÍŠ:

Stvořiteli přírody, moci, dobroty prameni
nevýčerpatelný, přeješ-li si úplné vyhla-
zení,
s čistou myslí, pak se ti Izrael nabídl.

aspro flagello all'Egizio rubello, d'insultar il tuo nome ardir non porga il popol tuo destrutto; mira li morti, il tutto del campo ascolta, ed il rigor allenta. Rimentati! rimenta le promesse ch'hai fatte ai Padri nostri, ed il seme d'Abraamo a cui destini i regni palestini, salva dal dente e dal velen de'mostri.

13. Aria MOSĚ:

Uno, vero, eterno e santo
che in te regni e per te sei,
misto al suon de' preghi miei
de tua plebe accogli il pianto
e 'l furor cangia in pietà.
Volgi in lei placati i lumi,
e fra vittime e profumi
il tuo nome adorerà.

14. Arioso DIO:

Ah, Mosè, t'insegnò troppo lunguso che
fa forza al mio braccio umil preghiera,
né grazia niego a chi si pente e spera.
Vattene! a fuso rame da figura di serpe
e qual segno esponi in faccia al campo,
e chi avverrà, che fissi il guardo in esso,
obliando l'ardor della ferita, trovi
salute evita.

15. Recitativo EGLA:

Figlio, oimè, dolce figlio, frutto di questo
sen, viscere mie, qual fé crudel governo
delle tenere membra il fero dente! Oh,

Ach, běda. Odlož, co ozbrojuje tvou
pravici, palčivou pohromu na neposlušný
Egypt, i přes to,
že se odvážil pohanit jméno tvé, nenič
lid svůj. Pohled' na mrtvé, poslechni
celý tábor a trest zmírní. Upamatuj se!
Vzpomeň, jaké sliby jsi dal Otcům našim,
a sémě Abrahámovo, jemužs určil
království palestinská, zachraň od zubu
a jedu
příšer.

13. Árie MOJŽÍŠ:

Jediný, opravdový, věčný a svatý,
který v sobě vládneš a skrze sebe jsi,
ke zvuku proseb mých přimísen
tvého lidu vyslyš pláč
a zuřivost proměň v slitování.
Pohled' na ukonejšeny zraký
a v obětínách a ve vůních
on tvé jméno bude uctívat.

14. Arioso BŮH:

Ach, Mojžiši, až příliš dlouho ses učil, že
a pravici mou ovládá pokorná modlitba
že slitování neodepřu tomu, kdo se kaje
a doufá. Odejdi! Z lité mědi sochu ve
tvaru hada jako znamení naproti táboru
vztyč, a kdo se ukáže toho hodným,
pohlédne-li na něj, nechť
zapomene na palčivost zranění a nalezne
zdraví a život.

15. Recitativ EGLA:

Synu, ach sladký synu, plode této hrudi,
mých útroh, jak krutě naložil zuřivý zub
s něžnými těmi údy. Och, Bože, už vidím

Dio, che già discerno nei moribundi
lumi languire il giorno; invano guida
medica mano, aiuto spero, invan soc-
corso
imploro. Figlio, tu mori, io moro. Con
temeraria lingua, Signor, peccavamo, e
tuo
rigore è giusto; ma qual del nostro errore
colpa ebbe mai questa, a formar favella
non atta con bocca
innocente e bella.

16. Arietta con Recitativo EGLA:

Del petto esanime lo spirto sciolgasi,
le membra amabili per ravvivar.
AZARIA:
Donna, suspendi il pianto, alcun perdo-
na,
né lacerar le gote; alzati e guarda, là, da
Mosè, per divin cenno eretto di scolpito
metal mirabil segno. Fa sí che il pargo-
letto
volga in esso le luci e di salute non
attesi vedrai subiti indizi. Cosí le turbe
ed io fra mille ottenni scampo da morte,
ed opportun qui venni.

17. Aria

AZARIA:
Già ripiglia
vermiglia
la rosa
su quel labbro l'usato color.
E ne invita un suo riso innocente
a dar lodi alla destra elemente
che ne toglie di morte all'orror.

v těch umírajících očích chřadnout den.
Marně si počíná lékařova ruka, marně
v pomoc doufám, zbytečně o záchranu
žadoním. Synu, ty umíráš, já umírám.
Nerozvázně jsme, Pane, jazykem svým
v slovech hřešili, Tvá přisnost je správná,
ale jaký díl viny nese na naší chybě jazyk
tento, neschopný takových promluv ústy
krásnými a nevinnými?

16. Arietta s recitativem EGLA:

Z bezvládné hrudi nechť se duše uvolní
do těla, aby milé údy oživila.
AZARIÁŠ:
Ženo, přestaň nářikat, on odpouští,
a nedrásej svou tvář, povstaň a pohlédni
tam, k Mojžíšovi, na božský pokyn vztyčil
z kovu zázračné znamení. Způsobí,
že robátko obrátí k němu zraký, a neví-
daného
zdraví hned uhlídáš znamení. Tak jako
zástupy, i já mezi tisíci získal jsem únik ze
smrti, včas jsem přišel sem.

17. Árie

AZARIÁŠ:
Již se vrací
ruměnc,
růž
do rtů, obvyklá barva.
A vyzývá jejich úsměv nevinný,
aby chválil dobrotivou pravici,
jež ho zachránila od hrůzy smrti.

18. Recitativo

MOSĚ:

Mira, ingrato Israel, qual la pietade,
quale
il poter sia del tuo Dio che tanta pose per
tua salute sin qui 'l segno virtute. Ma la
mente m'accende celeste fiamma, e
agita
e mi scuote, ed alta mi revela sovra l'uso
mortal cose rimote. Oh! qual mistero
asconde lo sculto bronzo in su quel
tronco
eretto? Dal veleno, onde infetto, scorse
gli orti d'Eden antico serpe, per salvar
l'uman seme confitto in alto legno da
plebe infellonita,
veggo, sí, veggo un Dio,
e sol chi gli occhi rivolga in lui, trova
salvezza e vita.

19. Coro

Inni e lodi a quel Signore
che al pregar d'un umil core
grazia mai non dinegò.
È pietoso ai mali nostri
già dal ferro ed or dai mostri
il suo popolo scampò.

*Děkujeme za laskavé poskytnutí textu
i překladu vydavatelství Nibiru
Publishers a Tomáši Janečkovi.*

18. Recitativo

MOŽÍŠ:

Pohleď, nevděčný Izraeli, jaká je milost,
jaká je moc Boha tvého, že pro tvou
spásu
až sem seslala znamení ctnosti.
Ale mysl mi zažihá nebeský plamen
a třese mnou a burcuje mě a odhaluje mi
v své výši smrtelné bytosti věci skryté.
Och, jaké tajemství skrývá bronzová
socha na žerdi vztyčená? Jedem tam
naplněn, viděl zahrady rajské starodávný
had. A aby bylo zachráněno lidské plémě,
přibitého k vztyčenému břevnu chátrou
zesurovělou vidím, vidím Boha, a jen ten,
kdo k němu obrátí své zraky, nalezne
spasení a život.

19. Sbor

Chvalozpěvy a slávu tomu Pánu,
který prosbám pokorného srdce
spásu nikdy neupřel.
A slitovný nad našimi hříchy,
již od meče a tu od příšer
svůj lid zachránil.

SCHOLA GREGORIANA
PRAGENSIS: EBEN

chorální zpěvy Svatého týdne

Holy Week Chants

Antifona: Hosanna filio David
(Hosanna synu Davidovu)Hymnus: Gloria laus
(Sláva, chvála)Versus: Tollite portas
(Pozvedněte, brány)Graduale: Christus factus est
(Kristus se stal)Lectio: de Passione secundum
Lucam
(úryvek z pašijí podle
sv. Lukáše)Communio: Pater si non potest
(Otče, není-li možné)

PETR EBEN

Mutationes pro varhany / for organ

1. Impetuoso
2. Allegretto
3. Veemente

Antifona: Calicem salutaris accipiam
(Pozvednu kalich spásy)

PETR EBEN

Suita liturgica (1. část: 5. neděle postní)

Liturgical Suite (Part I.: Passion
Sunday)

Introitus: Zjednej mi právo

Graduale a tractus: Vysvobod' mne, Pane

Offertorium: Oslavovati tě budu

PETR EBEN

Mutationes pro varhany / for organ

4. Scherzando
5. Rapsodico
6. Grazioso

PETR EBEN

Missa Adventus et Quadragesimae

Kyrie

Credo

Offertorium

Sanctus

Benedictus

Agnus Dei

Schola Gregoriana Pragensis:
Hasan El-Dunia, Ondřej Holub,
Ondřej Maňour, Stanislav Předota,
Michal Medek, Tomáš Lajtkep,
Filip Štoviček

umělecký vedoucí / artistic director

David Eben

Tomáš Thon varhany / organ

Schola Gregoriana Pragensis

Tempus humilitatis, čas pokory

Na prahu Svatého týdne čerpáme z hudební tvorby, jež souvisí s tímto obdobím liturgického roku. Chorální zpěvy v úvodu koncertu přináší výběr z repertoáru Květné neděle, kdy se připomíná Ježíšův triumfální vjezd do Jeruzaléma. V liturgii tohoto dne je tato událost zpřítomněna rozsáhlým procesím. Procesní antifona *Hosanna filio David* ztvárňuje zvolání, jímž zástup Ježíše nadšeně vítá: „Hosanna synu Davidovu, požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně.“

Do procesí Květné neděle patří také trojverší *Attollite portas*. Zazní v okamžiku, kdy se průvod zastaví těsně před vstupem do kostela se symbolickým dialogem: „Pozvedněte, brány, svá průčelí, již vzhůru, vrata odvěká, ať vejde slavný

Král!“ – „Kdo je ten slavný Král?“ – „Hospodin zástupů, on je ten slavný Král!“

Slavný vstup do Jeruzaléma je však paradoxně i počátkem cesty na Kalvárii. Na Květnou neděli se také poprvé čtou *pašije*, popis Ježíšova ukřižování. Z přednesu pašijí, tak jak zaznívají v chorální liturgii, uslyšíme drobnou ukázkou. Text pašijí je rozdělen do tří rolí, které jsou přednášeny třemi zpěváky: prvním je vypravěč, druhý přednáší přímou řeč Kristovu, třetí pak přebírá přímé řeči dalších osob, které v příběhu vystupují, např. Petra nebo Piláta. K pašijím se vrací také communio *Pater si non potest* – zpěv k přijímání z Květné neděle. Zaznívá v něm věta z Ježíšovy modlitby v getsemanské zahradě, z noci před jeho zatčením: „Otče, není-li možné, aby mne ten kalich minul, a musím-li jej pít, staň se tvá vůle.“

V melodii communia si můžeme všimnout kontrastu mezi důrazným zvoláním „Pater“ (Otče) v úvodu zpěvu a ztišením v závěrečném „fiat voluntas tua“ (staň se tvá vůle).

V díle skladatele **Petra Ebena** (1929 až 2007) je duchovní tematika i inspirace gregoriánským chorálem velmi silně přítomna. Varhanní cyklus **Mutationes** byl původně koncipován pro situaci, kdy jsou v kostele k dispozici dvoje varhany – zpravidla velký stroj na západní empoře, a současně menší „chórové“ varhany z boku u presbytáře. Proto jsou jednotlivé části velmi kontrastní: věty v plném zvuku a s dynamickým charakterem se střídají s více komorně laděnými preludii. Cyklus lze realizovat také na jednom nástroji prostřednictvím rozdílné registrace.

Suita liturgica vznikla jako výběr z *Liturgických zpěvů* Petra Ebena, k nimž autor doplnil koncertantní varhanní mezihry. O svých *Liturgických zpěvech* Petr Eben říká: „*Liturgické zpěvy* jsem psal v letech 1955 až 1960 jako propria k jednotlivým nedělím a svátkům. Ještě před II. vatikánským koncilem nám záleželo na tom, zejména během těchto let, aby věřící při mši mohli rozumět textům v české řeči. Při zhudebnění jsem si uvědomil, jak velké jsou kontrasty atmosféry různých svátků a snažil jsem se je hudebně vyjádřit. Byl

jsem inspirován melodií i rytmikou gregoriánského chorálu. Melodie jsou ovšem v modernější řeči někdy silně chromaticizované, zachoval jsem však gregoriánskou formu střídání antifony a žalmu.“

Také **Missa Adventus et Quadragesimae** nezapře gregoriánskou inspiraci. Toto rané Ebenovo dílo vzniklo v letech 1951–1952, tedy v době největšího náboženského útlaku. Určení mše jako adventní a postní je dáno jak vynecháním *Gloria*, tak převládající mollovou tóninou (d moll) i jistou přísností melodiky. Ebenovo pojetí mše se v řadě ohledů liší od tradičních zhudebnění. *Sanctus* bývá například pojímán většinou slavnostně a radostně, zatímco Eben cítí tuto část spíše starozákonně, jako obraz tajemného nepřístupného Boha. Proto traktuje zvuk varhan v pianissimu a v širokých akordech, které vytvářejí mysteriózní atmosféru. Tento přístup má i výhodu dramaturgickou: následující *Hosanna* pak přináší maximální kontrast.

David Eben

Schola Gregoriana Pragensis

Schola Gregoriana Pragensis se řadí mezi přední světové interprety středověké duchovní hudby. Zaměřuje se jak na sémiologickou interpretaci gregoriánského chorálu podle nejstarších neumatických pramenů z 10.–11. století, tak i na uvádění gregoriánských zpěvů vlastní české chorální tradice včetně rané polyfonie. Díky intenzivnímu studiu středověkých pramenů zaznívá v programech často i řada unikátních nově objevených skladeb ze 13.–15. století. V širokém spektru repertoáru souboru lze však najít i soudobou tvorbu. Posluchači i odborná kritika oceňují na nahrávkách a koncertních projektech dramaturgickou nápaditost a muzikální interpretaci, se kterou soubor zpřístupňuje repertoár ležící u samých kořenů evropské hudební kultury. Schola byla založena Davidem Ebenem v roce 1987. Od konce roku 1989 se soubor intenzivně věnuje nahrávání a často koncertuje doma i v zahraničí.

David Eben je zakladatelem a uměleckým vedoucím souboru. Absolvoval hudební vědu na pražské Filozofické fakultě, v roce 1991 absolvoval na pařížské konzervatoři (Conservatoire Nationale Supérieure de Musique de Paris) obor dirigování gregoriánského sboru a v následujícím roce působil jako dirigent souboru Choeur grégorien de Paris. V této době také často navštěvoval klášter Solesmes, centrum výzkumu gregoriánského chorálu, za účelem studia a odborných konzultací. Od roku 1993 působí na Ústavu hudební vědy na Karlově univerzitě, v září roku 2008 se stal profesorem gregoriánského chorálu na univerzitě v Lucernu (Švýcarsko).

Tomáš Thon je absolventem Akademie múzických umění v Praze a Conservatoire National Rueil-Malmaison v Paříži. Za interpretaci skladeb Petra Ebena byl oceněn Českým hudebním fondem a jako stipendista tohoto fondu studoval varhanní dílo P. Ebena přímo pod jeho vedením.

Vyučoval na konzervatořích v Kroměříži, Ostravě, Opavě a Olomouci, pravidelně zasedá v porotách národních i mezinárodních soutěží a působí v rámci mistrovských interpretačních varhanních kurzů. V roce 2001–2008 vedl Mezinárodní varhanní festival barokní hudby v Opavě. Při svých koncertních vystoupeních se zaměřuje zejména na barokní hudbu se snahou o historicky poučenou interpretaci a na hudbu 20. století. V roce 1992 založil hudební vydavatelství ARTTHON, které se zabývá vydáváním zejména české varhanní hudby 16.–18. století a badatelsky se podílí na vydávaných titulech.

Summary

Schola Gregoriana Pragensis, a consummate performer of Gregorian chant, is a regular visitor to Brno. Petr Eben's oeuvre of sacred works is very extensive, and alongside celebrated compositions there are many less-known jewels. The organist Tomáš Thon and the Prague Schola have given dozens of concerts together, and the fact that some of the pieces were written especially for them makes them the ideal performers in this extraordinary Ebenian concert.

At the threshold of Holy Week, we draw on the musical repertoire associated with this period of the liturgical year. The chants opening the concert are a selection of the repertoire for Palm Sunday, commemorating Jesus's triumphal entry into Jerusalem.

Spiritual themes and inspiration in Gregorian chant are strongly present in **Peter Eben's** (1929–2007) oeuvre. **Mutationes**, an organ cycle, was originally conceived for churches with two organs, and hence its various sections are very contrasting: movements in full sound and conspicuous dynamics are interspersed with more chamber-like preludes.

Suita liturgica is a selection of Petr Eben's *Liturgical chants*, for which he composed concertante organ interludes. The composer said, "I wrote *Liturgical chants* in 1955–1960 as the proper of the mass for the various Sundays and feasts. Back be-

fore the Second Vatican Council, we cared strongly for the faithful to be able during the mass to understand the texts in their native Czech tongue. While composing I became aware of how contrasting the atmospheres of the various feasts were and sought to express this in music. The melodies are more modern in style but I preserved the Gregorian form of alternating antiphons and psalms."

Missa Adventus et Quadragesimae likewise acknowledges its Gregorian inspiration. Composed in 1951–1952, a period of the harshest religious repression in communist Czechoslovakia, this early work by Eben was conceived for Advent and Lent, omitting *Gloria* and being scored mostly in a minor key. Eben's conception of the mass is in many respects different from traditional settings. *Sanctus*, for instance, is often festive and joyful, but Eben's feeling for it is closer to the Old Testament: it is an image of a mysterious, inaccessible Godhead.

David Eben
translated by Štěpán Kaňka

Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.
Rex Israel: Hosanna in excelsis.

Gloria, laus, et honor, tibi sit Rex Christe Redemptor:
cui puerile decus prompsit Hosanna pium.
Israel es tu Rex, Davidis et inclyta proles: nomine qui in Domini, Rex benedicte venis.
Coetus in excelsis te laudat caelitus omnis,
et mortalis homo, et cuncta creata simul.
Plebs Hebraea tibi cum palmis obvia venit:
cum prece, voto, hymnis, adsumus ecce tibi.
Hi tibi passuro solvebant munia laudis: nos tibi regnati pangimus ecce melos.
Hi placuere tibi, placeat devotio nostra: Rex pie, Rex clemens, cui bona cuncta placent.

Tollite portas, principes, vestras,
et elevamini, portae aeternales,
et introibit rex gloriae.

Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.
Propter quod et Deus exaltavit illum et dedit illi nomen,
quod est super omne nomen.

Pater, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum: fiat voluntas tua.

Calicem salutaris accipiam
et nomen Domini invocabo.

Hosana synu Davidovu, požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně. Král izraelský, hosana na výsostech.

Sláva, chvála a čest tobě, Kriste, Králi a Vykupiteli. Tobě z dětských úst zbožné hosana zní!
Králem jsi Izraele, jsi Davida slavným potomkem, přicházíš ve jménu Páně, požehnaný králi.
Na výsostech tě chválí všechen nebeský zástup; a též smrtelný člověk spolu s veškerým tvorstvem.
Hebrejský lid ti vycházel v ústřety s palmami, my ti jdeme vstříc s písněmi a modlitbami.
Oni ti vzdávali chválu před tvým utrpením, náš chvalo zpěv zní tobě, který nám vládneš.
Měl zalíbení v nich, ať se ti zalíbí i modlitby naše. Vždyť ty máš zalíbení v dobrém, náš králi dobrý a milostivý.

Pozvedněte, brány, svá průčelí, již vzhůru, vrata odvěká, ať vejde slavný Král.

Kristus se stal pro nás poslušným až k smrti a to k smrti na kříži, proto také ho Bůh povýšil a dal mu jméno, které je nadevšecko jméno

Otče, není-li možné, aby mne ten kalich minul, a musím-li jej pít, staň se tvá vůle.

Pozvednu kalich spásy
a budu vzývat jméno Hospodinovo.

PETR EBEN

Suita liturgica

Zjednej mi právo, Bože, a rozhodni při mou proti lidu nesvatému, od člověka lstivého, nespravedlivého vysvobď mne, neboť ty jsi Bůh, Bůh můj a síla má. Sešli světlo své a pravdu svou, ty me povedou a přivedou k svaté hoře tvé a do stánků tvých.

A k Božímu oltáři přistoupím, k Bohu, mé radosti jásavé.

Proč ji tak zlomeno srdce mé, proč ve mně zmítáš se?

Na Boha spoléhej, znovu mu smím vzdáti chválu, spáse tváře mé, Hospodinu svému.

Vysvobď mne, Pane, ode všech nepřátel mých, nauč mne plnit vůli tvou.

Tys', Pane, osvoboditel můj od zástupů zuřivých, nad mými protivníky mne vyvýšíš, od člověka nešlechtného mne osvobodíš.

Často na mne doráželi od mladosti mé. Izrael nechť říká: často na mne doráželi od mladosti mé, avšak nepřemohli mne, na hřbetě mém kovali hříšníci. Dlouho páchali své nepravosti, spravedlivý Pán však zlomil šíje hříšníků.

Oslavovati tě budu, Pane, z celého srdce svého, odplatit služebníku svému. Nechť žiji a zachovávám slova tvá, obživ mne podle slova svého, Pane.

PETR EBEN

Missa Adventus et Quadragesimae

Kyrie eleison.

Christe eleison.

Kyrie eleison.

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem, factorem caeli et terrae,
visibilem omnium et invisibilem.
Et in unum Dominum Iesum Christum,
Filius Dei unigenitus,
et ex Patre natus ante omnia saecula.
Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero,
genitum non factum, consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato,
passus et sepultus est,
et resurrexit tertia die, secundum Scripturas,
et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria,
iudicare vivos et mortuos,
cuius regni non erit finis.
Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem,
qui ex Patre filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur
qui locutus est per prophetas.

Pane, smiluj se.

Kriste, smiluj se.

Pane, smiluj se.

Věřím v jednoho Boha,
Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země,
všeho viditelného i neviditelného.
Věřím v jednoho Pána Ježíše Krista,
jednorozeného Syna Božího,
který se zrodil z Otce přede všemi věky.
Bůh z Boha, Světlo ze Světla, Pravý Bůh z Pravého Boha,
zrozený, nestvořený, jedné podstaty s Otcem,
skrže něhož všechno je stvořeno.
On pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil z nebe.
Skrze Ducha svatého přijal tělo z Marie Panny a stal se člověkem.
Byl za nás ukřižován, za dnů Pontia Piláta,
byl umučen a pohřben
a třetího dne vstal z mrtvých podle Písma,
vstoupil do nebe, sedí po pravici Otce.
A znovu přijde, ve slávě,
soudit živé i mrtvé
a jeho království bude bez konce.
Věřím v Ducha svatého, Pána a Dárce života,
který z Otce i Syna vychází.
S Otcem i Synem je zároveň uctíván a oslavován
a mluvil ústy proroků.

Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam.

Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum.

Et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

Offertorium

In spiritu humilitatis et in animo contrito suscipiamur a te, Domine: et sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.

Sanctus, Sanctus, Sanctus

Dominus Deus Sabaoth.

Pleni sunt caeli et terra gloria tua.

Hosanna in excelsis.

Benedictus qui venit in nomine Domini.

Hosanna in excelsis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.

Věřím v jednu, svatou, všeobecnou, apoštolskou církev.

Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.

Očekávám vzkříšení mrtvých a život budoucího věku. Amen.

Offertorium

S duchem pokorným a duší zkroušenou nechť jsme přijati tebou, Pane, a tak děj se dnes oběť naše před tváří tvou, aby se ti líbila, Pane Bože.

Svatý, svatý, svatý,

Pán, Bůh zástupů.

Nebe i země jsou plny tvé slávy.

Hosana na výsostech.

Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně.

Hosana na výsostech.

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi.

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi.

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, daruj nám pokoj.

27-29/3

TENEBRAE: SVĚTOVÉ PREMIÉRY DARK HOURS: WORLD PREMIERES

21:00
kostel Nanebevzetí Panny Marie,
Jezuitská
9:00pm
Church of the Assumption
of Our Lady, Jezuitská

ZDENĚK KLAUDA

Lamentace pro Zelený čtvrtek

Miserere

LUKÁŠ HURNÍK

Responsoria pro Zelený čtvrtek

JAROSLAV PELIKÁN

Lamentace pro Velký pátek

Miserere

TOMÁŠ KREJČÍ

Responsoria pro Velký pátek

JIŘÍ MIROSLAV PROCHÁZKA

Lamentace pro Bílou sobotu

Miserere

ONDŘEJ MÚČKA

Responsoria pro Bílou sobotu

Kristýna Filová (27, 28/3),
Zuzana Čurmová (27, 29/3) soprán /
soprano

Alžběta Symerská alt / alto

Ondřej Holub tenor

Jiří Miroslav Procházka bas / bass

Zdeněk Klaua (27/3)

Lukáš Dvořák (28/3)

Ondřej Múčka (29/3)

varhanní pozitiv / organ

P. Jan Pacner (27/3), P. Jan Mráz (28/3)

P. Jan Hanák (29/3) recitace / reciter

TENEBRAE I: Hurník, Klaua

27/3 středa Svatého týdne

ZDENĚK KLAUDA

ALEPH: Quomodo sedet sola

BETH: Plorans ploravit

GHIMEL: Migravit Judas

DALETH: Viae Sion lugent

HE: Facti sunt hostes

LUKÁŠ HURNÍK

In monte Oliveti

Tristis est anima mea

Ecce vidimus eum

ZDENĚK KLAUDA

VAU: Et egressus est

ZAIN: Recordata

HETH: Peccatum peccavit Jerusalem

TETH: Sordes ejus in pedibus

LUKÁŠ HURNÍK

Amicus meus

Judas mercator pessimus

Unus ex discipulis meis

ZDENĚK KLAUDA

JOD: Manum suam misit

CAPH: Omnis populus

LAMED: O vos omnes

MEM: De excelso misit

NUN: Vigilavit jugum

LUKÁŠ HURNÍK

Eram quasi agnus innocens

Una hora

Seniores populi

ZDENĚK KLAUDA

Miserere

TENEBRAE II: Krejčí, Pelikán

28/3 Zelený čtvrtek

JAROSLAV PELIKÁN

HETH: Cogitavit Dominus

TETH: Defixae sunt

JOD: Sederunt in terra

CAPH: Defecerunt prae

TOMÁŠ KREJČÍ

Omnes amici mei

Velum templi scissum

Vinea mea electa

JAROSLAV PELIKÁN

LAMED: Matribus suis

MEM: Cui comparabo

NUN: Prophetae tui

SAMECH: Plauserunt super te

TOMÁŠ KREJČÍ

Tamquam ad latronem | Tenebrae factae
sunt | Animam meam dilectam

JAROSLAV PELIKÁN

ALEPH: Ego vir videns

ALEPH: Me minavit

ALEPH: Tantum in me

BETH: Vetustam fecit

BETH: Aedificavit in gyro

BETH: In tenebrosis

GHIMEL: Circumaedificavit

GHIMEL: Sed et cum clamavero

GHIMEL: Conclusit vias meas

TOMÁŠ KREJČÍ

Tradiderunt me | Jesum tradidit impius

Caligaverunt oculi mei

JAROSLAV PELIKÁN

Miserere

TENEBRAE III: Múčka, Procházka

29/3 Velký pátek

JIŘÍ MIROSLAV PROCHÁZKA

HETH: Misericordiae Domini

HETH: Novi diluculo

HETH: Pars mea Dominus

TETH: Bonus est Dominus

TETH: Bonum est praestolari

TETH: Bonum est viro

JOD: Sedebit solitarius

JOD: Ponet in pulvere

JOD: Dabit percutienti

ONDŘEJ MÚČKA

Sicut ovis ad occisionem | Jerusalem

surge | Plange quasi virgo

JIŘÍ MIROSLAV PROCHÁZKA

ALEPH: Quomodo obscuratum

BETH: Filii Sion incltyti

GHIMEL: Sed et lamiae

DALETH: Adhaesit lingua

HE: Qui vescebantur

VAU: Et major effecta

ONDŘEJ MÚČKA

Recessit pastor noster | O vos omnes

Ecce quomodo moritur justus

JIŘÍ MIROSLAV PROCHÁZKA

Recordare, Domine | Haereditas nostra

Pupilli facti sumus | Aquam nostram

Cervicibus nostris | Aegypto dedimus

Patres nostri peccaverunt

Servi dominati sunt | In animabus nostris

Pellis nostra quasi | Mulieres in Sion

ONDŘEJ MÚČKA

Astiterunt reges terrae | Aestimatus sum

Sepulto Domino

JIŘÍ MIROSLAV PROCHÁZKA

Miserere

Křesťanské obřady v posledním postním – Svatém – týdnu byly prováděny modlitbou takzvaných temných hodin (tenebrae). Jednalo se o převážně noční či jitřní modlitby, které se pro svoji rozměrnost postupem času anticipovaly do předvečerů příslušných dní Tridua (třídenní). Samotné temné hodinky měly poměrně složitou strukturu; jejich hlavní náplní byla kombinace žalmů, čtení a zpívaných odpovědí (responsorií) k nim. Pravidelná trojdílná struktura *matutina* se promítla i do výběru čtení: v prvním nokturnu zazněly tři zpívané lamentace, ve druhém výklady žalmů od sv. Augustina a v posledním čtení z epistol apoštola Pavla.

Texty lamentací pocházejí ze starozákonní knihy *Nářky proroka Jeremjáše*. Podle novějších výzkumů sice tato kniha nepochází přímo od Jeremjáše, ale úzce navazuje na jeho prorocké působení. Odtě kázal proti náboženské vlačnosti a lpění na vlastním prospěchu, byl tedy nositelem obecně neoblíbených myšlenek a jako nezbytné viděl návrat Izraelců k Bohu: v závěru lamentací zaznívá pokaždé napomenutí „Jeruzaléme, obrať se k Bohu, svému pánu“, které není jejich původní součástí. Většina lamentací užívala v původním hebrejském znění akrostich, kdy každý verš začínal jedním ze dvaceti dvou hebrejských písmen v abecedním pořadí. Při překladu lamentací do latiny byla hebrejská písmena (aleph, beth, gimel atd.)

zachována a posloužila k rozčlenění textu.

Responsoria naopak reflektují vývoj posledních dní Ježíše Krista ve vztahu ke starozákonním prorocstvím a nevážou se přímo na izraelský lid. Pokud se v textu objevuje citace či drobný komentář novozákonního úseku, je vždy poměrně strohý (např. *Seniores populi* v závěru prvního dne či *Sepulto Domino*).

Letošní zhudebnění je světovou premiérou obsáhlých kompozic složených na zakázku festivalu. Šestice českých a moravských autorů, vždy dva v jednom dni, se ujala zhudebnění textů lamentací, responsorií a kajícího žalmu *Miserere*.

Jejich členění v jednotlivých dnech je následující: každá ze třech lamentací je následována vždy třemi responsorii a na závěr je připojen kající žalm č. 51(50). Tím nám během třech večerů zazní všech 9 lamentačních textů proroka Jeremjáše, všech 27 responsorií a trojí zhudebnění kajícího žalmu. Jejich poslech pak prohloubí recitace českého překladu.

Co do unikátnosti projektu lze říci, že mu v současném hudebním světě velmi těžko budeme hledat nějaký alespoň příbližný ekvivalent; i díky úzké a intenzivní spolupráci všech zúčastněných skladatelů mladší a střední generace na nastudování skladeb společně se speciálně vytvořeným vokálně-instrumentálním ansámblem, který se interpretace temných hodin k na všechny tři dny Tridua ujme.

TENEBRAE I

Zdeněk Klauda a Lukáš Hurník

Oba autoři prvního večera pojali své kompozice jako rozsáhlejší díla s náročnější hudební řečí. Je však také nutno poznamenat, že texty samotné jsou velmi závažné. Několikrát se u obou objevuje hudební forma *passacaglia*, která sama o sobě předznamenává určitou nevyhnutelnost osudu a naplnění náročného spasitelského úkolu vetknutého do posledních postních dní.

TENEBRAE II

Jaroslav Pelikán a Tomáš Krejčí

V předvečer Velkého pátku zazní zřejmě nejtradičnější pojení daných textů, kde v lamentacích najdeme inspiraci ve středověkých církevních tóninách a v responsoriích uslyšíme pozdně romantický hudební vývoj; některé pasáže připomínají postní moteta Francise Poulenca, která s tématem responsorií pracují.

TENEBRAE III

Jiří Miroslav Procházka a Ondřej Můčka

Poslední den temných hodin pracuje s tématem Ježíšovy smrti; lamentace se výrazně vyhraňují proti vyvolenému národu a jeho provinění vůči Hospodinu a responsoria pracují s temnotou hrobu a opuštěností. Hudební řeč obou autorů je současná, nevyhýbá se mluvenému či šeptanému textu, byť velmi střídavě používánému.

Ondřej Můčka

Kristýna Filová

Zuzana Čurmová

Kristýna Filová vystudovala zpěv na Konzervatoři v Českých Budějovicích. Pravidelně spolupracuje s Českým národním symfonickým orchestrem, Deutsches Barokorchester, Jihočeskou filharmonií, Filharmonií Hradec Králové či Jihočeským divadlem. Mezi největší úspěchy poslední doby řadí hlavní roli v novodobé premiéře opery A. Caldary *L'asilo d'amore* a roli Selené v opeře A. Boroniho *Didona* (Festival barokních umění Český Krumlov, 2016, 2017), roli Violetty ve Verdiho *La Traviatě* (RunOperun, 2021), účast na třítydenním koncertním turné v Bahrajnu (2022) a roli Adély v operetě *Netopýr* J. Strausse ml. (Festival Zlatá Pecka, 2023).

Zuzana Čurmová studovala operní zpěv na Konzervatoři Josefa Adamoviče v Košicích a pokračuje ve studiu na Hudební fakultě JAMU. V Divadle na Orlí ztvárnila roli Fulvie v opeře *Zkouška lásky* (Rossini), Popelky v opeře *Veselohra na mostě* (B. Martinů), Blanche de la Force v *Dialozích karmelitek* (F. Poulenc), Mámení v opeře *J.A.K. z Labyrintu* v rámci festivalu Janáček Brno 2022 (N. Savková). V únoru 2023

Alžběta Symerská

Ondřej Holub

debutovala ve Slovenském národním divadle v opeře *Svätopluk*.

Mezzosopranistka **Alžběta Symerská** je studentkou zpěvu na Hudební fakultě JAMU. V rámci studia nazkoušela například role Káči v *Divotvorném hrnci*, Madam Pfeilové v *Divadelním řediteli* (W. A. Mozart), Kláry v opeře *Zkouška lásky* (G. Rossini), Mrs. Herring v opeře *Albert Herring* (Benjamin Britten), Matky Mari z opery *Dialogy Karmelitek* (Francis Poulenc) a jiné. Koncertně se prezentovala například v rámci festivalu Hudba v zahradách a zámku v Kroměříži, opakovaně vystoupila na varhanních koncertech se skladbami P. Ebena, H. Góreckého a M. Duruffého. Scénicky spolupracuje s Ensemble Opera Diversa (*Městská strašidla*, *Druhé město*).

Ondřej Holub se zabývá především interpretací staré hudby, a to jako sólista i ansámblový zpěvák. Pravidelně spolupracuje se soubory Collegium 1704, Schola Gregoriana Pragensis, Cappella Mariana, Collegium Marianum, Ensemble

Jiří Miroslav Procházka

Zdeněk Klauda

Inégál, Ensemble Damian, Czech Ensemble Baroque, Victoria Ensemble nebo Musica Florea. V letech 2013–2019 byl členem komorního sboru Martinů Voices. Jako sólista pravidelně spolupracuje i s řadou orchestrů.

Brněnský rodák **Jiří Miroslav Procházka** je od roku 2013 hostem opery Národního divadla Brno, spolupracuje také s Národním divadlem v Praze a Národním divadlem Antonína Dvořáka v Ostravě. Pravidelně hostuje u Komorní opery JAMU. Vystupuje s hudebními a divadelními tělesy jako Filharmonie Brno, Musica figuralis, Q-vox, Ensemble Opera Diversa, Czech Ensemble Baroque, Collegium 1704, Ensemble Inégál nebo PKF – Prague Philharmonia. Kompoziční základy získal během studií u Jarmily Mazorové a Michala Košuta. Na kontě má např. scénické hudby, orchestrální skladbu *Svatý kníže Rostislav*, kantátu *Tolik všeho*, minioperu *Caffe kabaretní fraška* nebo operu *Hra génia/ Dalí*.

Dirigent **Zdeněk Klauda** se vedle kariéry dirigenta věnuje vedení hudebního na-

Lukáš Dvořák

studování v Národním divadle a současně je dramaturgem Festivalu Jakuba Jana Ryby. Je pravidelně zván do prestižních evropských operních domů (Bavorská státní opera, Vídeňská státní opera či Pařížská národní opera). Jako asistent spolupracoval s dirigenty Franzem Welser-Möstem, Kyrillem Petrenkem, Vladimírem Jurowskim nebo Tomášem Netopilem. Pravidelně doprovází s orchestry české i světové pěvce jako Simona Šaturová, Adam Plachetka či Veronika Dzhioeva. Je zakladatelem a šéfdirigentem komorní filharmonie L'Armonia Terrena.

Lukáš Dvořák je absolventem Pražské konzervatoře v oboru hry na varhany, v současné době pokračuje ve studiu na HAMU v Praze u Pavla Černého. Studuje také dirigování na Pražské konzervatoři a absolvoval zahraniční stáž na Royal Danish Academy of Music v Kodani pod vedením Moniky Melcové. Od svých osmnácti let působí jako II. varhaník při Královské kolegiální kapitule na pražském Vyšehradě a současně u sv. Mikuláše v Humpolci.

Ondřej Můčka

Varhaník, sbormistr, zpěvák, dirigent a organolog **Ondřej Můčka** je neodmyslitelně spjatý s duchovní hudbou a kostelem sv. Jakuba v Brně. Absolvoval Uměleckou univerzitu v rakouském Štýrském Hradci (obory varhanní literatura a improvizace, dirigování a semiologická interpretace gregoriánského chorálu). Působí jako varhaník a sbormistr při kostele sv. Jakuba a Referent pro liturgickou hudbu brněnské diecéze. Koncertuje na varhany, je členem ansámblu Grazer Choralschola a Societas Incognitorum

Summary

The Christian ceremonies in the last week of Lent – Holy Week – were accompanied by the prayers of the so-called dark hours (*Tenebrae*). These were mostly nocturnal or matutinal services that due to their length were gradually moved to the eves of the relevant days of the Paschal Triduum. Their structure was complex, combining psalms, readings and sung answers (responsories). The regular, three-part structure of the matins informed the selection of readings: the first nocturn had three sung lamentations, the second Saint Augustine's commentaries on the psalms and the last readings from Saint Paul's epistles.

The texts of the first nocturn are taken from the Old Testament *Book of Lamentations*. Although more recent studies indicate that the book was not in fact authored by Jeremiah, it closely follows his prophetic ministry. Jeremiah preached zealously against tepid religiosity and the pursuit of self-interest, and so disseminated ideas that generally were not welcomed. He exhorted that Israel must come back to God: at the conclusion of each Lamentation, an admonition that is not part of the original Book – "Jerusalem, Jerusalem, return to the Lord your God!" – is heard. Most of the Lamentations were written as acrostics in the original Hebrew, with each verse beginning with one of the 22 successive letters of the Hebrew alphabet.

The responsories, by contrast, reflect the events of the last days of Jesus Christ in the light of Old Testament prophecies, and are not directly connected with the

People of Israel. If a quotation from, or a minor commentary on, a section of the New Testament appears, it tends to be fairly terse (e.g., *Seniores populi* and *Sepulto Domino*).

Commissioned by the festival, the extensive musical settings this year are presented in a world première. Six composers – two for each day – have taken up the task of writing music for the lamentations, responsories and the penitential psalm, *Miserere*.

The outline of the days is as follows: three lamentations are always followed by three responsories; the penitential psalm 51(50) is added in conclusion. Therefore, over three evenings we will hear all nine of Jeremiah's lessons, all 27 responsories and three musical settings of the penitential psalm. Our comprehension of the Latin texts will be made easier by the recitation of the Czech translations. This is a unique project that one would be hard pressed to find parallels to in the contemporary musical world.

Ondřej Můčka
translated by Štěpán Kaňa

27/3

Začátek nářku proroka Jeremiáše.

ALEPH: **Quomodo sedet sola**

Ach, jak opuštěné sedí město kdysi plné lidí! Stalo se podobným vdově, město kdysi slavné mezi národy; vládkyně nad zeměmi se octla v porobě.

BETH: **Plorans ploravit**

Bolestně pláče v noci, slzy jí kanou po líci. Nikdo ji netěší ze všech jejích milenců; všichni přátelé ji zradili, stali se z nich nepřátelé.

GHIMEL: **Migravit Judas**

Juda šel do vyhnanství pro svou nepravost, pro množství svého modlářství. Sídli mezi pohany, nenalézá klid; dostihli ho všichni, kdo se za ním hnali, když byl v tísní.

DALETH: **Viae Sion lugent**

Cesty k Siónu truchlí, neboť nikdo nejde na slavnost; všechny jeho brány jsou opuštěny, vzdychá jeho kněžstvo, jeho panny sténají, sám je plný hořkosti.

HE: **Facti sunt hostes**

Zvítězili jeho odpůrci, jeho nepřátelé mají úspěch, neboť pro množství jeho nepravostí na něj Hospodin seslal bolest. Jeho děti jdou do zajetí, hnány svým protivníkem.

Jeruzaléme, Jeruzaléme, obrať se k Pánu, Bohu svému.

In monte Oliveti

Na hoře Olivetské modlil se k Otci: Otče, jestliže jest možno, nechať odejde ode mne kalich tento. Duch sice ochoten jest, avšak tělo nemocno.

Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.

Tristis est anima mea

Smutná jest duše má až k smrti: pozůstaňte tu a bděte se mnou: nyní vidíte zástup, který obklíčí mne: vy se dáte na útěk, a já půjdu obětovat se za vás.

Ejhle, blíží se hodina, a Syn člověka vydán bude v ruce hříšníků.

Ecce vidimus eum

Ejhle, viděli jsme Ho nemajícího podoby ani krásy, vzezření Jeho není na Něk: Tenť hříchy naše nesl a za nás trpí: On pak raněn jest pro nepravosti naše: Jehožto zsinalostí uzdraveni jsme.

V pravdě neduhy naše On nesl a bolesti naše On snášel.

VAU: **Et egressus est**

Siónská dcera je zbavena celé své krásy; její knížata jsou jako berani, kteří nenašli pastvu; zhroutil se vyčerpáním před tím, který je žene.

ZAIN: **Recordata**

Jeruzalém vzpomíná na dny své bída a svého bloudění, na všechny své poklady, které míval od pradávna, když jeho lid upadal do moci nepřítelů a nikdo mu nepomohl. Viděli to nepřátelé a smáli se jeho zkáze.

HETH: **Peccatum peccavit Jerusalem**

Velmi zhřešila jeruzalémská dcera, zhnusila se všem, všichni její ctitelé jí pohrdli, protože viděli její nahotu; ona hlasitě vzdychá a odvrací se.

TETH: **Sordes ejus in pedibus**

Na lemu jejích šatů lpi nečistota, už se nestará o budoucnost, klesla tak, že to vzbuzuje podiv, nemá těšitele. Shlédni, Hospodine, na mou bídu, nepřítel jásá.

Jeruzaléme, Jeruzaléme, obrať se k Pánu, Bohu svému.

Amicus meus

Přítel můj políbení znamením mne zradil: Kterého políbím, tenť jest, toho držte. Tak zle užil tohoto znamení políbení, že jím vraždu spáchal. Nešťastník pohodil mzdou krve a posléze se provazem oběsil. Dobře by mu bylo, kdyby se nebyl narodil člověk ten.

Judas mercator pessimus

Jidáš, nejbídnější zrádce, od Pána políbení žádal: a On, jako beránek nevinný, neodepřel Jidášovi políbení. Za odčítané denáry Krista židům zradil. Lépe by bylo jemu, kdyby se nebyl narodil.

Unus ex discipulis meis

Jeden z učedníků mých mne dnes zradí. Běda tomu, skrze koho já zrazen budu: Lépe by mu bylo, kdyby se byl nenarodil.

Kdo se mnou omáčí rukou v míse, ten mne vydá v ruce hříšníků.

JOD: **Manum suam misit**

Protivník vztáhl svou ruku na všechny její poklady; vidí, jak do její svatyně vcházejí pohané, kterým jsi zakázal vstoupit do tvého shromáždění.

CAPH: **Omnis populus**

Všechn její lid sténá, hledá chléb; dává své skvosty za pokrm, aby zachránil život. Shlédni, Hospodine, a uvaž, jak jsem potupená!

LAMED: **O vos omnes**

Vy všichni, kteří jdete okolo cestou, pohleďte a vizte, zdali je bolest jako bolest

má, která mně byla způsobena, jíž mě zasáhl Hospodin v den svého rozjitřeného hněvu!

MEM: **De excelso misit**

Shůry seslal oheň, uvrhl jej do mých kostí, rozestřel síť pro mé nohy, obrátil mě nazpět; zanechal mě opuštěnou, nemocnou po celý den.

NUN: **Vigilavit jugum**

Uvázáno je jámo mých hříchů, jsou spleteny v jeho ruce; járho obepnulo mou šíji, zlomilo mou sílu, Hospodin mě vydal do moci těch, jimž se nelze opřít.

Eram quasi agnus innocens

Byl jsem jako beránek nevinný: veden jsem byl k zabití a nevěděl jsem: uradili se proti mně nepřátelé moji řkouce: Pojďte, vpusťme dřevo do chleba jeho a vyhladíme jej ze země živých.

Všichni nepřátelé moji proti mně zlé věci smýšleli, bezbožný rozkaz dali proti mně řkouce: Pojďte, vpusťme dřevo do chleba jeho a vyhladíme jej ze země živých.

Una hora

Jednu hodinu jste nemohli se mnou bdíti, kteří jste povzbuzováni byli se mnou umřítí? Či nevidíte Jidáše, kterak nespí, nýbrž pospíchá zraditi mne židům?

Proč spíte? Povstaňte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.

Seniores populi

Starší lidu se uradili, aby Ježíše Istimě zajali a zabili: s meči a kyji vyšli jako na lotra. Sebrali se nejvyšší kněží a fariseové v poradě, aby Ježíše Istimě zajali a zabili: s meči a kyji vyšli jako na lotra.

28/3

Z lamentací proroka Jeremiáše.

HETH: Cogitavit Dominus

Rozhodl se Hospodin zničit zeď síónské dcery; natáhl měřicí provaz, neodvrátil svou ruku od zhouby; k zpusťování vydal val i hradbu, leží spolu zhrouceny.

TETH: Defixae sunt

Její brány se propadly do země, její závory zlámal a zničil; její král a její knížata jsou mezi pohany; Zákon už není, proroci nedostávají vidění od Hospodina.

JOD: Sederunt in terra

V nářku sedí na zemi starci síónské dcery; posypali své hlavy popelem, žínice mají okolo beder; k zemi svěsily hlavu jeruzalémské panny.

CAPH: Defecerunt prae

Od slz mi chřádnou oči, v mých útrobach to vře, má játra se vylévají na zem pro pohromu dcery mého lidu; hyne dítě i kojenec na prostranstvích města.

Jeruzaléme, Jeruzaléme, obrať se k Pánu, Bohu svému.

Omnes amici mei

Všichni přátelé moji opustili mne, a zmocnili se mne ti, kteří mi úklady strojili: zradil mne ten, jehož jsem miloval. A s hroznýma očima, ranou ukrutnou bijíce octem napájeli mne.

Mezi bezbožné povrhli mne a neušetřili života mého.

Velum templi scissum

Opona chrámová roztrhla se, a celá země se zatřásla: lotr s kříže volal řka: Vzpomeň

na mne, Pane, až přijdeš do království svého.

Skály se rozpučly, a hroby se otevřely, a mnohá těla svatých, kteří zesnuli, povstala.

Vinea mea electa

Vinice má vyvolená, já jsem tě štípil: Kterak jsi se obrátila v hořkost, když jsi mne ukřižovala a Barabáše propustila?

Opletl jsem tě a kamení vybral jsem z tebe, a vystavěl jsem věži.

LAMED: Matribus suis

K svým matkám volají: „Kde je chléb a víno?“ – když smrtí ranění hynou na prostranstvích města, když vydechují svou duši do klína svých matek.

MEM: Cui comparabo

K čemu tě mám přirovnat, k čemu připodobnit, jeruzalémská dcero, kdo ti přispěje, aby tě potěšil, panno, síónská dcero? Jak může veliká je tvá pohroma, kdo tě má zhojit?

NUN: Prophetiae tui

Tvoji proroci ti vydávali za vidění klam a podvod, neodhalovali tvou nepravost, aby změnili tvůj osud. Klamali tě výroky lži a podvodu.

SAMECH: Plauserunt super te

Tleskají nad tebou rukama všichni, kteří jdou okolo cestou; pískají na posměch, pokyvují hlavou nad jeruzalémskou dcerou: „To má být“ – říkají – „město dokonalé krásy, radost celého světa?“

Jeruzaléme, Jeruzaléme, obrať se k Pánu, Bohu svému.

Tamquam ad latronem

Jako na zločince vyšli jste s meči a kyji, abyste mne zajali: Každodenně s vámi jsem býval uče v chrámu a nezadrželi jste mne: a hle, nyní zbičovaného mne vedete k ukřižování.

Když vztáhli ruce na Ježíše a jej zajali, řekl k nim: Každodenně [...]

Tenebrae factae sunt

Tma se stala, když židé Ježíše na kříž přibíli a okolo hodiny deváté zvolal Ježíš hlasem velikým: Bože můj, proč jsi mne opustil? A skloniv hlavu vypustil ducha.

Zvolav Ježíš hlasem velikým řekl: Otče, v ruce Tvé poručím ducha svého.

Animam meam dilectam

Mou milou duši vydal jsem v ruce bezbožných a učiněno jest mi dědictví mé jako lev v lese: vydal proti mně nepřítel hlas řka: shromážděte se a pospěšte, abyste Ho pohltili: postavili mne na osamělé poušti, a lkala nade mnou celá země. Pořád se nenalezl, jenž by mne poznal a mi dobře činil. Povstali proti mně muži bez milosrdenství a neušetřili duše mé.

ALEPH: Ego vir videns

Človče, pohlédni na můj smutek, na mé soužení způsobené metlou jeho hněvu.

ALEPH: Me minavit

Zahnal mě a zavedl do tmy, v níž není světlo.

ALEPH: Tantum in me

Každý den stále jen obrací svou ruku proti mně.

BETH: Vetustam fecit

Způsobil, že zvadla moje kůže i maso, rozdrtil mi kosti.

BETH: Aedificavit in gyro

Zhotovil pro mě jařmo, mou hlavu ovinul námahou.

BETH: In tenebrosis

Dává mi přebývat v temnotách jako dávno mrtvým.

GHIMEL: Circumaedificavit

Ze všech stran proti mně postavil zeď, že nelze uniknout, ukoval má pouta.

GHIMEL: Sed et cum clamavero

Ano, i když volám a prosím, nevšímá si mé modlitby.

GHIMEL: Conclisit vias meas

Mé cesty zazdil kvádry, zmátl mé stezky.

Jeruzaléme, Jeruzaléme, obrať se k Pánu, Bohu svému.

Tradiderunt me

Vydali mne v ruce bezbožných, a mezi nespravedlivé uvrhli mne, a neušetřili duše mé: shromáždili se proti mně silní: A jako obrové postavili se proti mně. Cizí povstali proti mně, a silní hledali duše mé.

Jesum tradidit impius

Ježíše zradil bezbožník knížatům kněžským a starším lidu: Petr pak následoval jej zdaleka, aby viděl konec.

Přivedli pak jej ku Kaifášovi, nejvyššímu knězi, kdež zákonníci a farizeové se sešli.

Caligaverunt oculi mei

Zakalily se oči mé od pláče mého, neboť vzdálil se ode mne, kdož mne těšil. Vizte, všichni národové, zdali jest podobná bolest, jako bolest má.

Ó vy všichni, kteříž jdete cestou, pozorujte a vizte, zdali jest podobná bolest, jako bolest má.

29/3

Z lamentací proroka Jeremiáše.

HETH: **Misericordiae Domini**

Boží milost není jistě vyčerpána, jistě není u konce jeho slitování.

HETH: **Novi diluculo**

Každého jitra je nové, veliká je tvá věrnost.

HETH: **Pars mea Dominus**

Volám: „Mým údělem je Hospodin“, v něho budu doufat.

TETH: **Bonus est Dominus**

Dobrotivý je Hospodin k těm, kdo v něho doufají, k duši, která ho hledá.

TETH: **Bonum est praestolari**

Dobře je mlčky čekat na Boží pomoc.

TETH: **Bonum est viro**

Dobré je muži, když nese jařmo od svého mládí.

JOD: **Sedebit solitarius**

Ať jen naříká a sténá, když ho na něho Bůh vložil.

JOD: **Ponet in pulvere**

Ať skloní svá ústa do prachu, snad zbývá naděje.

JOD: **Dabit percipienti**

Ať nastaví líce tomu, kdo ho bije, ať se nechá nasytit potupou.

Jeruzaléme, Jeruzaléme, obrať se k Pánu, Bohu svému.

Sicut ovis ad occisionem

Jako ovce k zabití veden byl, a když s Ním zle nakládáno bylo, neotevřel úst svých: vydán jest na smrt, aby k životu přivedl lid svůj.

Vydal Sebe na smrt a mezi zločince počten byl.

Jerusalem surge

Jeruzaléme, povstaň a seveleč se sebe roucho veselí: oblec se v popel a žíni: Poněvadž v tobě usmrcen jest Spasitel Izraele. Vyvod jako potok slzy dnem i nocí, a neustaň plakati zřítelnice oka tvého.

Plange quasi Virgo

Plač jako panna, lide můj: kvilte, pastýřové, v popelu a žíni: Neboť přišel den Páně veliký a hořký velmi.

Opásejte se, kněží, a plačte, sluhové oltáře, posypte se popelem.

ALEPH: Quomodo obscuratum

Ach, jak zčernalo zlato, Zvrhl se vzácný kov! Rozmetány jsou drahé kameny na rozích všech ulic!

BETH: Filii Sion inclyti

Siónské syny, ušlechtilé, vyvážené jemným zlatem, považují za hliněné nádoby, výrobek hrnčářových rukou.

GHIMEL: Sed et lamiae

I šakalové nastavují struky, kojí svá mláďata; dcera mého lidu je skutečně ukrutná jak pštrosi na poušti.

DALETH: Adhaesit lingua

Jazyk se kojenci lepí žízní k patru; maličci žádají chléb, nemá jim ho kdo lámat.

HE: Qui vescebantur

Ti, kteří jídali lahůdky, hynou na ulicích; kdo byli chováni v purpuru, leží na smetišti.

VAU: Et major effecta

Vzrostla nepravost dcery mého lidu více než hřích Sodomy, která byla v okamžiku vyvrácena, bez námahy lidské ruky.

Jeruzaléme, Jeruzaléme, obrať se k Pánu, Bohu svému.

Recessit pastor noster

Odešel pastýř náš, pramen vody živé, při jehož odchodu slunce se zatmělo: Neboť i ten jat jest, jenž v zajetí držel prvního člověka: dnes brány a zámky smrti zároveň Spasitel náš zlomil.

Zrušil zajisté závory pekla a podvrátil moc ďáblou.

O vos omnes

Ó vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, jest-li bolest podobná, jako bolest má.

Pozorujte, všichni národové, a vizte bolest mou.

Ecce quomodo moritur justus

Ejhle, kterak umírá spravedlivý, a nikdo to neuvažuje v srdci: mužové spravedliví odnímání jsou, a nikdo to nepozoruje. Od nepravosti zničen jest spravedlivý: A bude v pokoji památka jeho.

Jako beránek před postřihujícím ho oněměl a neotevřel úst svých: z úzkosti a soudu vyňat jest.

Začátek modlitby proroka Jeremiáše

Recordare, Domine

Rozpomeň se, Hospodine, na to, co se nám stalo, pohledni a viz naše pohanění!
Haereditas nostra

Naše dědictví se dostalo cizincům, vetřelcům naše domy.

Pupilli facti sumus

Stali jsme se sirotky bez otce, naše matky jsou jako vdovy.

Aquam nostram

Svou vodu pijem za peníze, své dříví získáváme za plat.

Cervicibus nostris

Jařmem na šíji byli jsme oslabeni, jsme unaveni a nemáme klid.

Aegypto dedimus

Do Egypta jsme vztáhli ruce, do Asýrie, abychom se nasýtili chlebem.

Patres nostri peccaverunt

Naši otcové hřešili – a nejsou, my však neseť jejich nepravosti.

Servi dominati sunt

Panují nad námi otroci, z jejich ruky nás nikdo nemůže vytrhnout.

In animabus nostris

Přinášíme si v nebezpečí chléb, že meč stihatele vezme nám život.

Pellis nostra quasi

Naše kůže jsou černé jako pec od palčivého hladu.

Mulieres in Sion

Na Siónu zneuctili ženy, panny v judských městech.

Jeruzaléme, Jeruzaléme, obrať se k Pánu, Bohu svému.

Astiterunt reges terrae

Postavili se králové země, a knížata sešla se v jedno proti Hospodinu a proti Pomazanému jeho.

Proč se zbouřili národové, a proč lidé obmyšleli marné věci.

Aestimatus sum

Počten jsem se sestupujícími do hrobu: Učiněn jsem jako člověk bez pomoci, jako mezi mrtvými opuštěný.

Položili mne v jámu nejhlubší v temnost a v stín smrti.

Sepulto Domino

Když byl Pán pohřben, zapečetili hrob přivalivše kámen na dvéře hrobové: Postavivše vojíny, by strážili ho.

Přistoupivše knížata kněžská k Pilátovi, žádali ho za to.

Miserere

Smiluj se nade mnou, Bože, pro své milosrdenství, pro své velké slitování zahlaď mou nepravost.

Úplně ze mě smyj mou vinu a očišť mě od mého hříchu.

Neboť já svou nepravost uznávám, můj hřích je stále přede mnou.

Jen proti tobě jsem se prohřešil, spáchal jsem, co je před tebou zlé,

takže se ukáže, jak je tvůj rozsudek spravedlivý, že jsi bez úhony ve svém soudu.

Hle, s vinou jsem se narodil a v hříchu mě počala má matka.

Hle, líbí se ti upřímné srdce, ve skrytu mě učíš moudrosti!

Pokrop mě yzopem, a budu čistý, umyj mě, a budu bělejší než sníh.

Popřej mi slyšet hlas veselí a radosti, ať zajásají kosti, které jsi zdrtil.

Odvrať svou tvář od mých hříchů a zahlaď všechny mé viny.

Stvoř mi čisté srdce, Bože! Obnov ve mně ducha vytrvalosti.

Neodvrhuj mě od své tváře a neodnímej mi svého svatého ducha.

Vrať mi radost ze své ochrany a posilni mou velkodušnost.

Bezbožné budu učit tvým cestám a hříšníci se budou obracet k tobě.

Zbav mě, Bože, trestu za prolitou krev, Bože, můj spasiteli, ať zajásá můj jazyk nad tvou spravedlností.

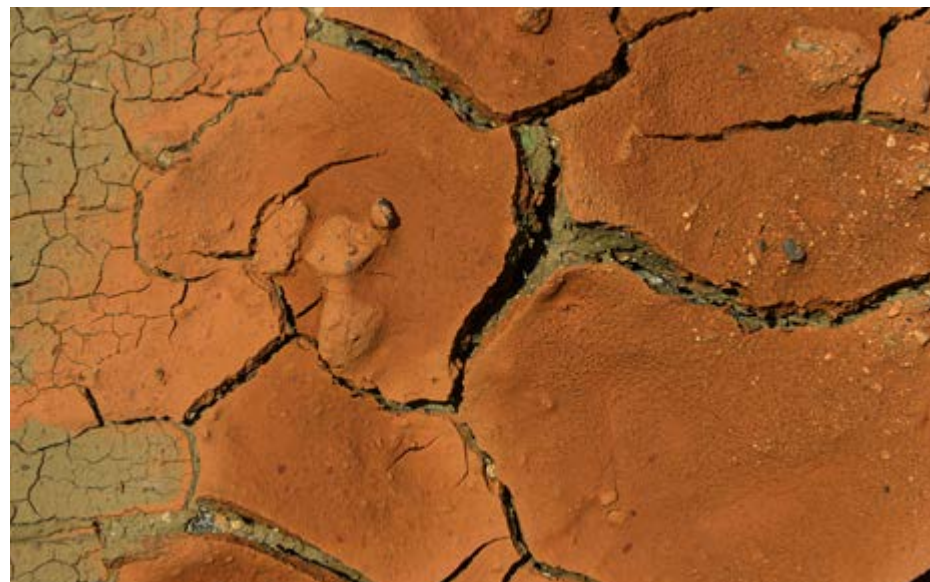
Otevři mé rty, Pane, aby má ústa zvěstovala tvou chválu.

Vždyť nemáš zálibu v oběti, kdybych věnoval žertvu, nebyla by ti milá.

Mou obětí, Bože, je zkroušený duch, zkroušeným a pokorným srdcem, Bože, nepohrdneš.

Pane, obšťastni Sión svou přízní, znovu zbuduj hradby Jeruzaléma.

Pak opět najdeš zalíbení v zákonitých obětech, v celopalech i žertvách, na oltář ti budou klást býčky.

2/4

19:30
bazilika Nanebevzetí Panny Marie,
Mendlovo náměstí
7:30pm
Basilica of the Assumption
of Our Lady, Mendlovo náměstí

PAĽA: JANÁČEK, FOERSTER, WIEDERMANN

JOSEF BOHUSLAV FOERSTER
Impromptu op. 135

JOSEF LEOPOLD ZVONÁŘ
I. sonáta op. 3
1st Sonata, Op. 3
1. Patetico
2. Choral
3. Fuga. Moderato

BEDŘICH ANTONÍN WIEDERMANN
Tristezza

LEOŠ JANÁČEK
Chorální fantasie
Chorale Fantasia

BEDŘICH ANTONÍN WIEDERMANN
Elegie

JOSEF BOHUSLAV FOERSTER
Fantasie op. 14

JOSEF KLIČKA
Fantasie na motivy symfonické básně
„Vyšehrad“ od B. Smetany op. 33
Fantasia on the symphonic poem
„Vyšehrad“ by B. Smetana, Op. 33

Marek PaĽa varhany / organ

Marek PaĽa

Varhanní recitál je součástí každého festivalového ročníku. Letošní byl svěřen do rukou a nohou Markovi PaĽovi, našemu publiku dobře známému hudebníkovi. Po loňském doprovodu Kantilény při velkonočním koncertu *Mysterium paschale* – světovou premiérou složenou na zakázku festivalu – se letos představí jako interpret varhanní literatury vrcholně a pozdně romantického období na velkém nástroji Rieger-Kloss op. 3288. Program velmi vhodně doplňuje Rok české hudby, když se zaměříme na jednotlivé české a moravské skladatele, jejichž díla na koncertě zazní. A právě toto je jeden ze zásadních aspektů tohoto recitálu. Autoři samotní nám nebudou neznámi, nicméně s jejich skladbami to je daleko zajímavější. Lektura bude přinejmenším brněnskou premiérou.

Rozsáhlé dílo **Josefa Bohuslava Foerster** (1859–1951) se rozpíná přes nejrůznější obory: je autorem šesti oper (včetně tří na vlastní libreta), hudby scénické, vokálně-instrumentální, komorní (především pro smyčce a klavír), melodramů, sborů, písní, pěti symfonií nebo množství duchovních a církevních kompozic. Mezi téměř dvěma sty opusovanými skladbami se však nacházejí pouze dvě díla pro sólové varhany, *Fantasie* C dur op. 14 (1896) a o třicet let mladší *Impromptu* op. 135 (1925).

Foerster absolvoval v roce 1882 pražskou varhanickou školu a po studiích působil jako varhaník nejprve v kostele sv. Vojtěcha a následně jako ředitel kůru v chrámu Panny Marie Sněžné. Varhanní *Fantasii* zkomponoval během desetiletého pobytu v Hamburku, kam následoval

svou ženu, opěrní pěvkyni Bertu Lauterer, angažovanou v tamním Městském divadle. Skladba komponovaná na tři témata vyšla tiskem v Sasku. V roce 1903 rodina přesídlila do Vídně, kam byla Berta pozvána Gustavem Mahlerem k působení ve Vídeňské dvorské opeře. Stejně jako v Hamburku se ve Vídni Foerster věnoval vyučování, publicistice a kompozici. Po válce se Foerster vrátil do Prahy, kde se mj. stal prezidentem Československé akademie věd a umění. Podobně jako *Fantasia*, také *Impromptu* náleží k hudebnímu druhu s volnou, improvizací blízkou formou s navracejícími se tématy.

Josef Leopold Zvonař (1824–1865) pocházel z Kublova na Berounsku, na doporučení místního faráře absolvoval v Berouně školu u piaristů. Dva roky studoval na pražské varhanické škole, kterou absolvoval v roce 1842 a do roku 1860 zde také vyučoval. Byl ředitelem kůru v kostele Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici, ředitelem Žofínské akademie a místopředsedou zpěváckého spolku Hlahol, psal hudebně teoretické práce. Jeho skladatelský odkaz čítá dvě opery, dále orchestrální přehledy, množství písní (v povědomí zůstala jeho píseň *Čechy krásné, Čechy mé*) a sborů a několik komorních skladeb. Ze skladeb pro varhany vyčnívají čtyři rozsáhlé varhanní sonáty č. I–IV, které Zvonař vytvořil v rychlém sledu okolo roku 1850 v době svého působení na varhanické škole. Ve skladbách lze slyšet vliv Mendelssohnův. **I. sonáta** f moll využívá v 2. větě *Choral* vlastní skladatelovo téma. Polyfonní zpracování závěrečné věty dokládá autorovu vysokou kompoziční úroveň i kvalitu teoretické výuky pražské varhanické školy.

Bedřich Antonín Wiedermann (1882 až 1969), rodák z Ivanovic na Hané, studoval varhanní hru na pražské konzervatoři pod vedením Josefa Kličky a skladbu u Vítězslava Nováka. Byl varhaníkem na Petrově v Brně (1910–1911), v Praze v emauzském klášteře (1911–1917) a v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně (1917–1919). Vyučoval na pražské konzervatoři a od roku 1946 na nově vzniklé Akademii múzických umění. Pořádal četná varhanní vystoupení v Praze a sám také často koncertoval. Komponoval převážně pro varhany, věnoval se také vokálním skladbám, zejména sborům na duchovní texty. Jeho varhanní dílo vyšlo v pěti sešitech v nakladatelství Českého rozhlasu v revizi Josefa Popelky (I–IV) a Jana Hory (V). *Tristezza* vznikla pravděpodobně jako součást celku s *Capriciettem* a *Ave Maria in H*; trojice skladeb je datována v rozmezí pěti dnů 12.–17. září 1912. *Elegie* pochází z roku 1920.

Varhany provázely **Leoše Janáčka** (1854 až 1928) od mládí: nejprve účinkoval jako diskantista pod vedením svého otce Jiřího na hukvaldském a rychaltickém kůru, v Brně pak od roku 1872 zastupoval Pavla Křížkovského (1820–1885) ve funkci regenschoriho klášteře na Starém Brně. Stejně jako Foerster a Zvonař studoval pražskou varhanickou školu, v Brně pak v roce 1881 varhanickou školu založil a vedl do doby, než se z ní stala státní konzervatoř. Hru na varhany Janáček ovládal a byl také schopným improvizátorem. Napsal článek *Nové varhany v Králově klášteře na Starém Brně*, na jejichž slavnostním předání v roce 1878 také hrál. Janáčková varhanní tvorba však kupodivu není vůbec rozsáhlá. Ze sólových varhanních skla-

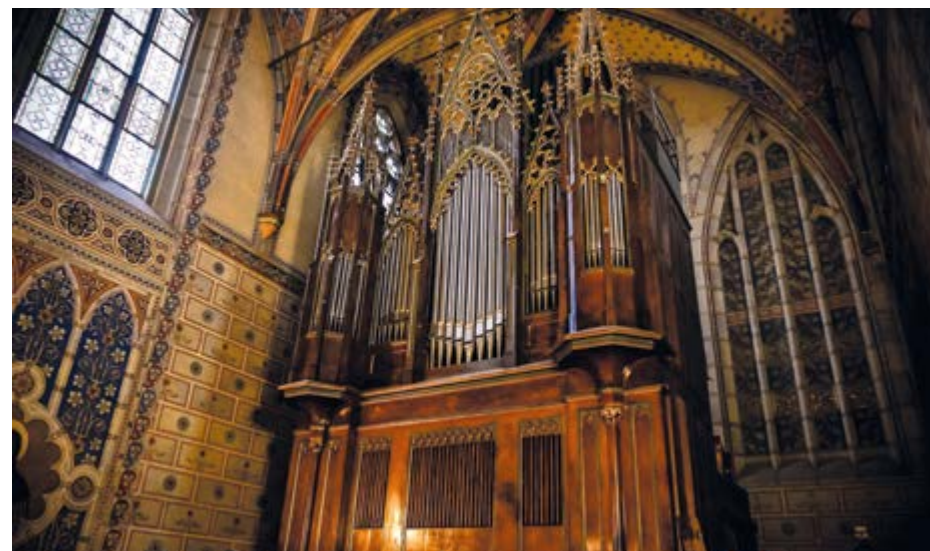
deb, nepočítáme-li skici a úpravy, jsou to kompozice *Přehledy*, *Varyto*, **Chorální fantasia** a *Dvě skladby pro varhany*. První tři jmenované skladby vznikly během Janáčkovy studia na varhanické škole v Praze v roce 1875. Stylově ještě odkazují k vlivu Janáčkových učitelů. *Chorální fantasia* cituje kantátu *Sv. Cyril a Metoděj* Pavla Křížkovského.

Josef Klička (1855–1937) se narodil v Klatovech jako syn skláře a ředitele kůru. Studoval hru na housle na pražské konzervatoři a následně vstoupil na varhanickou školu. Po studiích byl varhaníkem v Emauzích a v kostele Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici a mimo jiné působil jako profesor na varhanické škole a mistrovské škole pražské konzervatoře; mezi jeho žáky patřil také Bedřich Antonín Wiedermann. Je považován za prvního českého varhanního virtuosa,

vedle toho byl také osobitým skladatelem. Vytvořil operu *Spanilá mlynářka*, skladby orchestrální, sborové, komorní, a především kompozice pro varhany, které jsou považovány za vrchol české romantické varhanní literatury.

Ve své době oblíbená *Fantasia na motivy symfonické básně „Vyšehrad“ od B. Smetany*, dokončená v roce 1886, není volnou kompozicí, jak by mohl napovídat název, ani pouhou transkripcí. Jednotlivé části symfonické básně vzájemně propojuje, mění jejich pořadí, kráčí je nebo vynechává. Několik spojovacích částí Klička dokončil, včetně vlastní fugy. Poprvé skladba zazněla na koncertě v Národním divadle, následně s ní Klička často vystupoval, především v Rudolfinu.

(red.)

Marek Paľa (1979) je pôvodem slovenský varhaník, klavírista a dirigent. Absolvoval Konzervatorium Jána Levoslava Bellu v Banskej Bystrici, kde studoval hru na varhany a dirigování. Roku 1999 nastoupil na Janáčkovu akademii múzických umění v Brně, kde pokračoval ve studiu hry na varhany pod vedením profesorky Kamily Klugarové. Od roku 1998 navštěvoval Mistrovské varhanní kurzy v Curychu pod vedením Jeana Guillou. Zúčastnil se také řady soutěží, získal např. 2. cenu na soutěži Anglo-Czechoslovak Trust 2001 v Anglii v komorní hře. Pravidelně spolupracuje s Filharmonií Brno nebo s dětským sborem Kantiléna. Koncertuje v řadě zemí Evropy (Slovenská republika, Česká republika, Německo, Švýcarsko, Belgie, Velká Británie). Působí jako odborný asistent na katedře zpěvu HF JAMU.

Summary

This year's organ recital has been entrusted to the hands and feet of Marek Paľa, a musician with whom our audience is well acquainted. Having accompanied the Kantiléna choir at their *Mysterium paschale* concert last Easter – a world premiere commissioned by the festival – this year Marek will present High and Late Romantic works on the large Rieger-Kloss Op. 3288 organ. The programme appropriately complements the Year of Czech Music, showcasing Bohemian and Moravian composers. This is a crucial aspect of this recital: although the composers are not unknown, the works presented are intriguing and some are here being performed – at least in Brno – for the first time.

Ondřej Můčka,
translated by Štěpán Kaňa

4/4

20:00
kostel sv. Janů, Minoritská
8:00pm
Church of Saint John the Baptist
and Saint John the Evangelist,
Minoritská

KANTILÉNA: ZEMEK NOVÁK, GRAHAM, EMMERT

PAVEL ZEMEK NOVÁK

Zpěvy k Bílé sobotě pro dva soprány,
varhany a komorní orchestr | 10'

Holy Saturday Hymns for two sopranos,
organ and chamber orchestra

Úvod

1. Před evangeliem
2. K obětování
3. Viděl jsem pramen vody. Aleluja

PETER GRAHAM

Aleluja pro dva soprány, dětský sbor,
varhany a komorní orchestr | 15'

Alleluia for two sopranos, children's
choir, organ and chamber orchestra

I. (attacca)

II.

FRANTIŠEK GREGOR EMMERT

Te Deum laudamus pro sóla,
dětský sbor a komorní orchestr | 25'

Te Deum laudamus for soloists,
children's choir and chamber orchestra

Te Deum laudamus

Te gloriosus Apostolorum chorus

Tu Rex gloriae

Aneta Podracká Bendová soprán /
soprano

Jana Vondrů soprán / soprano
varhany / organ Petr Kolař

Kantiléna, dětský sbor / children's choir
sbormistr / chorus-master Michal Jančík

Brno Contemporary Orchestra,
dirigent / conductor Pavel Šnajdr

Kantiléna, Michal Jančík

Některá díla měla to štěstí, že na své první uvedení nemusela dlouho čekat. Některá naopak čekala tak dlouho, že skladatel ani neměl šanci své dítko slyšet. Někde mezi krajními body, snad přibližně uprostřed této pomyslné osy se nacházejí dvě skladby uvedené ve světové premiéře během dnešního večera, více jak třicet let od svého vzniku...

Autorem první z nich je brněnský skladatel, hobojsista a pedagog **Pavel Zemek Novák** (1957). Na brněnské konzervatoři studoval hru na hoboj u Vítězslava Hanuse a kompozici u Bohuslava Řehoře. Poté v obou oborech pokračoval na Janáčkově akademii múzických umění v Brně a patřil do třídy Miloslava Ištvana. Během postgraduálního studia se zúčastnil zahraničních studijních pobytů na Royal

College of Music v Londýně nebo na Conservatoire Nationale Supérieure de Paris. Působil jako první hobojsista opery Státního divadla Brno (dnešní Národní divadlo Brno) a také dlouhodobě vyučoval na Konzervatoři Brno nejprve hru na hoboj a poté skladbu a hudební teorii. Byl členem uskupení Camerata Brno nebo Collegium ppp (tam působil mj. s Peterem Grahamem). Jedním z nejvýraznějších rysů tvorby Pavla Zemka Nováka, který se v jeho skladbách ve větší míře objevuje především od poloviny devadesátých let, je monofonní technika skládání – unisono, které se často vyskytuje i na delších plochách celovečerních kompozic. Tento styl symbolizuje překonání rozdělenosti a připomíná Boží existenci v hudbě. Ačkoliv je jeho dílo rozsáhlé a zahrnuje skladby od komorních po orchestrální, jejich společ-

ným jmenovatelem je duchovní ale často neliturgická hudba, která odkazuje zejména ke katolickým kořenům.

Jednu z výjimek tvoří **Zpěvy k Bílé sobotě** (1992/2023), které původně vznikly pro liturgické provedení, čemuž napovídá i označení jednotlivých částí: *Úvod – Před evangeliem – K obětování – Viděl jsem pramen vody. Aleluja*. Kompozice je napsána pro dva soprány, varhany a komorní orchestr, ve kterém hrají velkou roli perkuse. Téměř celé dílo je vystavěno na velmi tiché dynamice, ve které zpěváci přednášejí verše. Nejprve se střídá latina a český překlad a v druhé části jsou pak verše zpívány oběma jazyky zároveň. V poslední části jeden hlas přednáší český překlad antifony *Vidi aquam* (viděl jsem pramen vody), kterou doplňují zvolání „aleluja“ hlasu druhého. Teprve v samém závěru skladby, kde se hlasy textově sloučí, dochází k prudkému zesílení do závěrečného forte.

Kvůli tragickým událostem je hudba 20. století doslova protkaná tragikou, skepsí, katastrofickým vizem... A tak jsme zapálili malou svíčku naděje.

Pavel Zemek Novák

Brněnský skladatel, varhaník, pedagog, hudební publicista a příležitostný výtvarník **Peter Graham** (1952) studoval nejprve klavír na hudební škole v Adamově a poté na brněnské konzervatoři hru na varhany u Josefa Pukla a kompozici u Bohuslava Řehoře. Ve studiu kompozice pokračoval na JAMU v Brně, nejprve ve třídě Ctirada Kohoutka, u kterého ovšem nebyl spokojený, a po jednom roce přešel k Aloisi Piňosovi. Po studiích prošel několika různými zaměstnáními. Pracoval mj. jako klavírista v tehdejší Divadle na provázku nebo korepetitor tanečního oddělení brněnské konzervatoře. V letech 1993–2009 působil jako dramaturg festivalu *Expozice nové hudby*. Od roku 1999 vyučuje na Katedře kompozice, dirigování a operní režie na JAMU. Kromě pedagogické a skladatelské činnosti se věnuje také hudební publicistice. Napsal například monografii *Josef Berg a jeho Snění* nebo studii *Transference hudebních elementů v kompozicích současných skladatelů* (společně s Aloisem Piňosem a Arnoštem Parschem). Jestliže se v tvorbě Pavla Zemka Nováka dá hovořit o jasných a výrazných společných rysech jeho skladeb, u Petera Grahama je tomu přesně naopak. „Katalog“ jeho děl obsahuje sólové skladby zejména pro klavír a cembalo, orchestrální, sborové, elektronické, scénické a komorní díla pro všemožná obsazení. Ve svých dílech se inspiruje napří-

klad vlivy Johna Cage, minimalismu nebo dokonce jazzu. Ačkoliv duchovní tvorba netvoří jádro jeho kompozic, několik takových skladeb taky napsal, a to včetně dnes premiérově uvedeného *Aleluja*.

Dvouvěté *Aleluja* (1992/2024) pro dětský sbor, dva soprány, varhany a komorní orchestr se z velké části nese ve slavnostním rázu a je charakteristické průzračnou fakturou, ve které je s jednotlivými nástroji pracováno především tonálně, popřípadě modálně. Tato čistota je ovšem narušována náhlými modulacemi, občasnými disonancemi a polyrytmy. Do proměnlivých nástrojových uskupení vstupují sólistky a sbory, které stále dokola opakují jedno jediné slovo: Aleluja. To slovo, které nebylo celé postní období použito, aby mohlo slavnostně zaznít na vigílii o Bílé sobotě.

Zpěvy k Bílé sobotě Pavla Zemka Nováka a *Aleluja* Petera Grahama spojuje nejen datum vzniku, podobná instrumentace a úmysl použít skladby při liturgii Bílé soboty, ale také původně nepříliš šťastný osud. Pavel Zemek Novák vždy toužil přispět svojí hudbou k liturgii, což není vždy jednoduché, neboť katolická církev má nejen své předpisy a zákony, ale také zvyklostí, zejména co se týče používané hudby. Všiml si ovšem, že liturgie Bílé soboty je výjimečná, a pojal úmysl napsat zpěvy

Skladba vznikla v roce 1993 z podnětu mého kamaráda a kolegy skladatele Pavla Zemka Nováka. Dohodli jsme se, že on zhudební liturgický text a já napíšu Aleluja, jako samostatnou skladbu, která bude zároveň jakýmsi kontrastním doplňkem. K provedení však nakonec nedošlo, což bylo jen dobře, protože s odstupem času jsem si více uvědomil slabiny tehdy narychlo spíchnutého dílka. Ačkoliv rozvržení skladby, zpěvní hlasy i harmonická kostra a obsazení zůstávají v zásadě stejné, na několika místech si instrumentace vyžádala změny. Za jejich realizaci vděčím Petru Mečkovskému, který rukopisnou partituru přepsal do počítačové notace a ochotně se ujal i dodatečných úprav.

Peter Graham

na tyto texty. Původní domluva s farářem „Novákova kostela“ dopadla dobře a ten dal k tomuto počínu svolení. Pavel Zemek Novák oslovil Petera Grahama, zda by se nechtěl na tomto projektu podílet, a ten souhlasil. Když se *Zpěvy k Bílé sobotě* a *Aleluja* začaly nacvičovat, pan farář nervózně chodil po kostele, a nakonec si oba autory zavolal a sdělil jim: „Chlapci, tak nevím, ale jak jsem to tak poslouchal... to bylo jako v pekle... Tak se mi zdá, že našim farníkům by se to nelíbilo... to my si přece jenom nemůžeme dovolit.“ Bílá sobota roku 1992 tak zůstala při starém zpěvu a od původního liturgického užití bylo ustoupeno. Koncertní provedení v chrámovém prostředí a ve velikonočním období se ale k původnímu záměru alespoň částečně přibližuje.

Dvojici světových premiér doplní *Te Deum laudamus* (2003), mimořádné dílo brněnského skladatele **Františka Gregora Emmerta** (1940–2015). Emmert po absolvování vyšší hudebně pedagogické školy v Praze studoval klavír a kompozici na Pražské konzervatoři. Po absolutoriu přesídlil do Brna, kde na JAMU vystudoval kompozici u Jana Kapra a v rámci umělecké aspirantury také u Miloslava Ištvanu. Po ukončení studia začal na JAMU vyučovat. Působil nejdříve jako odborný asistent pro hudební teorii instrumentaci a od roku 1975 učil též hlavní obor sklad-

ba. Ačkoliv byl Emmert už při studiích obklopen a ovlivněn vlivy Nové hudby, nebyl to směr, ke kterému by se přiklonil. Snažil se překonat její hranice, ovšem spíše směrem k minulosti. Přesto se ale nebránil moderním postupům, experimentování, používání mikrotonality, aleatoriky nebo polytempa – asi nejvýraznějšího a nejpropracovanějšího kompozičního prvku Emmertovy tvorby. V jeho skladbách lze nalézt i pokusy s elektroakustickou hudbou nebo „obráceným spektrem“, kdy se v hlubokých polohách vytvářejí klastry a nad nimi se ve výškách nachází jen pár tónů. Jádrem jeho bohaté tvorby tvoří velké množství orchestrálních skladeb. Napsal celkem 26 symfonií, což z něj činí jediného českého skladatele druhé poloviny 20. století, který překonal počet dvaceti kompozic tohoto žánru. Psal ovšem také oratoria, kantáty ale také díla čistě vokální či komorní. Velký význam pro Emmertovu tvorbu měl jeho obrat ke katolické víře. Narůstající zájem o duchovní tematiku lze pozorovat zejména od poloviny 70. let, a to jak ve sféře liturgické, která je přímo propojena s náboženskými rituály, tak v neliturgické, tzn. týkající se náboženské tematiky, ovšem určená ke koncertnímu provedení.

Chvalozpěv *Te Deum laudamus* vznikl na objednávku Ivana Sedláčka, zakladatele a dlouhodobého sbormistra Kantilé-

ny, která toto dílo provede i na dnešním koncertu. Skladbu autor napsal pro dětský sbor, sopránové a kontraaltové sólo a komorní orchestr, který lze nahradit varhanami. Oproti jiným, často epickým až bouřlivým zhudebněním tohoto hymnu pojal Emmert text intimněji a kompozice tak působí plaše a introvertně. Intimnímu vyjádření odpovídá také dynamika, která se až na několik výjimek pohybuje především v různých stupních *piano*. V závěru skladby se pak objevují úvodní verše *Te Deum*, které naznačují, že modlitba stále trvá...

Petr Mečkovský

Aneta Podracká Bendová Jana Vondrů

Aneta Podracká Bendová se studiem hudby zabývala teoreticky na Masarykově univerzitě (hudební věda) a prakticky na JAMU v Brně (zpěv). Spolupracovala s Czech Ensemble Baroque, Ensemble Opera Diversa, Societas Incognitorium, Canticum Ostrava, Chorakademie Lubbeck, Filharmonii Brno, pravidelně koncertuje s komorním uskupením Trio Bel-Canto a Komorním sborem ČFSB, také participuje na projektech experimentálního jazzu a improvizace. Své působení rozšiřuje o pedagogickou činnost. V rámci Operního studia SND uvedla monooperu *Deník Anny Frankové* a dvojroli v inscenaci *Dido a Aeneas* H. Purcella. Společně s týmem brněnských Mikrooper ožívují veřejný městský prostor se soudobými skladateli (R. Hanousek, F. Chaloupka) a pro další brněnský spolek Hausopera působí jako Věčná slečna Bledá ve stejnojmenné opeře M. Dvořákové a I. Medka.

Jana Vondrů je zpěvačkou, která se v současnosti pohybuje především na poli soudobé a experimentální hudby. Koncertně i scénicky spolupracuje s Ensemble Ope-

Petr Kolař Michal Jančík

ra Diversa. Hostuje v Jihočeském divadle, byla členkou Operního studia SND, vystupovala v HaDivadle v Brně v inscenaci *Woyzeck*. Je členkou uskupení Dust in the Groove a tria ConTRIOlogy. Spolupracuje s multiinstrumentalistou Tomášem Vtípílem. Stojí za vznikem a uvedením projektu Mikrooper, který zasazuje operu do veřejného prostoru. Na festivalu JazzFestBrno 2019 vystoupila jako leader improvizáčního sboru společně s norskou-českou kapelou NOCZ. Zajímá se rovněž o propojení hudby s vizuálním a pohybovým uměním.

Petr Kolař je významným varhaníkem, pedagogem a chrámovým hudebníkem. Jeho hlavní činností je funkce ředitele kůru a varhaníka v katedrále sv. Petra a Pavla v Brně a pedagoga Konzervatoře Brno. Pravidelně spolupracuje s Filharmonii Brno, různými komorními ansámblí a sbory. Sólově vystupuje doma i v zahraničí. V letech 1990–1997 působil jako ředitel kůru a varhaník v bazilice na Starém Brně. Ve své profesní kariéře se věnuje také sborovému zpěvu. Působil mj. jako sbormistr zpěvohry Národního divadla Brno, BFS

Kantiléna

Besedy brněnské a založil Brněnský katedrální sbor Magnificat. Za své působení nejen v oblasti duchovní hudby obdržel Medaili sv. Cyrila a Metoděje (2017) a cenu Jana Václava Stamice (2018).

Kantiléna vznikla v roce 1956 jako Šlapanický dětský sbor; do roku 1967 však přerostla pod vedením Ivana Sedláčka ve výběrovou instituci, která spolupracuje s předními dirigenty, orchestry i skladateli. Dramaturgie sboru se zaměřuje na renesanční vokální polyfonii a soudobou tvorbu českých autorů, ale tradiční i na netradiční úpravy lidových písní či vánočních koled. Kantiléna se také velmi často věnuje hudebně-dramatickým dílům. Je laureátkou řady mezinárodních sborových soutěží; z posledních úspěchů jsou to dvě zlaté medaile (a z toho jedno absolutní vítězství v kategorii Mládežnické sbory), které sbor přivezl v listopadu 2022 ze sborové soutěže v portugalském Lisabonu. Kantiléna zpívala v evropských zemích, v USA, Kanadě a Japonsku, od roku 1984 působí při Filharmonii Brno a spoluúčinkuje na jejich akcích.

Michal Jančík je od roku 2020 uměleckým vedoucím a hlavním sbormistrem koncertní Kantilény a staršího přípravného sboru Kantilénka. Vystudoval hudební vědu na Masarykově univerzitě v Brně, hudební výchovu a řízení sboru na Ostravské univerzitě a dirigoval sbor na JAMU. Jeho hlavní činností je nyní sbormistrovská práce v Kantiléně, kde působí od roku 2011. Se sborem absolvoval řadu zahraničních turné a soutěží, premiéroval díla současných českých autorů (Vít Zouhar, Robert Hejnar aj.), připravil jej na spolupráci s významnými hudebními tělesy (např. Česká filharmonie, Staatsphilharmonie v Norimberku aj.) i pro účinkování v hudebně-dramatických dílech (Mahenovo divadlo, Divadlo na Orlí).

Soubor **BCO – Brno Contemporary Orchestra** byl založen v roce 2011 s cílem hrát současnou světovou hudbu v Česku a českou hudbu po celém světě (s přesahy k hudbě 20. století). Chce hudbou oslovit posluchače a ukázat jim, že může být součástí každodenního života. Každý rok nabízí abonentní dramaturgickou řadu, která pracuje s dramaturgií jednotlivých koncertů jako s kompaktními celky (často ve spojení s ostatními druhy umění – film, výtvarná umění, architektura, tanec...), které výběrem a seřazením jednotlivých titulů dávají vzniknout další kompozici nabízející další vrstvy a významy. Kromě své hlavní koncertní činnosti soubor vystoupil na řadě prestižních domácích i zahraničních festivalů, spolupracuje také s osobnostmi, jakou jsou sólisté Milan Pařa, Daniel Wiesner, Nikol Bóková, Irena Troupová, Vilém Veverka, Pavel Zlámal a další.

Pavel Šnajdr

Pavel Šnajdr absolvoval obory skladba a dirigování na JAMU pod vedením A. Piňose (skladba) a E. Skotáka (dirigování). Jako člen skladatelského sdružení Bez-mocná hrstka byl dvakrát oceněn ve skladatelské soutěži Generace. S brněnským souborem Ars Incognita premiéroval na čtyři desítky skladeb soudobých autorů. Spolupracoval s předními českými symfonickými orchestry a divadelními scénami. V letech 2004–2007 byl angažován v Národním divadle Brno, v současné době v něm opět působí jako dirigent Janáčkovy opery. Provedl několik světových a českých premiér baletů i oper (Matějů, Malásek, Maskats, Nejtek a další). Soustavně se věnuje soudobé hudbě a se souborem BCO, který v založil.

Summary

Originally conceived for a liturgical performance on Holy Saturday, the works by Pavel Zemek Novák and Peter Graham will be heard for the very first time – more than 30 years after they were written. Both are based on texts associated with the Easter Vigil. *Te Deum laudamus*, an exceptional work by František Emmert that completes the programme, fits perfectly with the other two, and this Czech repertoire will be performed by our country's best performers, with the Kantiléna choir in the leading role.

Pavel Zemek Novák's oeuvre is extensive and includes works scored for ensembles ranging from chamber to orchestral. What they have in common is that they are sacred but often non-liturgical, reflecting the composer's Catholic roots. One of the exceptions is *Holy Saturday Hymns* (1992/2023), originally conceived for a liturgical performance. The work is almost entirely based on very quiet dynamics, with singers presenting the verses. First, the Latin text and its Czech translation alternate; in the second section the verses are sung in both languages concurrently. In the final section one voice renders the Czech translation of the antiphon *Vidi aquam* (I saw water); this is accompanied by the exclamations of "alleluia" by the second voice. Only at the very close of the work, where the voices present the same text, do they suddenly become much louder in the final forte.

"Due to all the calamitous events, 20th-century music is interlaced with tragedy, scepticism and visions of catastrophe... So we lit a small candle of hope."

– Pavel Zemek Novák

While in Novák's works we discern clear and distinct shared traits, the opposite is true of **Peter Graham**, who takes his inspiration from John Cage, minimalism and even jazz. His *Alleluia* (1992/2024) in two movements is largely solemn and characterised by its pellucid texture, with the instruments treated mostly tonally. This purity, however, is disrupted by sudden modulations, occasional dissonances and polyrhythms. The variable instrumental groups are enlivened with contributions by soloists and the choir, who constantly repeat a single word: "alleluia", the word that hasn't been heard throughout Lent only to resound solemnly during the Easter Vigil.

"I wrote this work in 1993 at the suggestion of my friend and fellow composer Pavel Zemek Novák. We agreed that he'd set the liturgical text to music and I'd write Alleluia as a self-contained, contrasting work. However, in the end there was no performance, which is a good thing, because as time went by I became more aware of the weaknesses of this somewhat hastily cobbled together little piece. Although the work's overall design, sung voices and the harmonic framework and instrumental line-up remained the same, the instrumentation required changes in several places. I owe their implementation to Petr Mečkovský, who typeset the autograph on a

computer and obligingly made some additional changes."

– Peter Graham

These two world premieres will be complemented by *Te Deum laudamus* (2003), an exceptional work by the Brno-based composer **František Gregor Emmert**. The hymn was commissioned by Ivan Sedláček, the founder and director for many years of the Kantiléna choir, which will feature in tonight's concert. Unlike other, often epic or even ecstatic settings of the hymn, Emmert opted for a more intimate rendering of the text and the work creates a shy, introverted impression.

Petr Mečkovský
translated by Štěpán Kaňa

PAVEL ZEMEK NOVÁK

Zpěvy k Bílé sobotě

1. Před evangeliem

Aleluja.

Pán budiž v srdci tvém a na rtech tvých,
abys důstojně a náležitě zvěstoval jeho
velikonoční chválu.

Dominus sit in corde tuo, et in labiis tuis,
ut digne et competenter annunties suum
paschale praeconium.

2. K obětování

Oběť, Pane, kterou tvému jménu za-
svěcujeme, ať nás očistí a den ze dne
k vedení nebeského života uschopňuje.
Oběť, Pane, tobě přinášíme.

Oblatio nos, Domine, tuo nomini ad
coelestis vitae.

3. Viděl jsem pramen vody. Aleluja

Viděl jsem pramen vody,
který vyvěral z chrámu na pravé straně,
aleluja.
A všichni, k nimž voda dosáhla,
byli uzdraveni a volají: aleluja, aleluja

FRANTIŠEK GREGOR EMMERT

Te Deum laudamus

te Dominum confitemur.
Te aeternum Patrem
omnis terra veneratur.
Tibi omnes Angeli;
tibi caeli et universae Potestates;
Tibi Cherubim et Seraphim
incessabili voce proclamant:
Sanctus, Sanctus, Sanctus,
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra
maiestatis gloriae tuae.

Te gloriosus Apostolorum chorus,

Te Prophetarum laudabilis numerus,
Te Martyrum candidatus laudat exerci-
tus. Te per orbem terrarum
sancta confitetur Ecclesia,
Patrem immensae maiestatis:
Venerandum tuum verum et unicum
Filium;
Sanctum quoque Paraclitum Spiritum.

Tu Rex gloriae, Christe.

Tu Patris sempiternus es Filius.
Tu ad liberandum
suscepturus hominem,
non horruisti Virginis uterum.
Tu, devicto mortis aculeo,
aperuisti credentibus regna caelorum.
Tu ad dexteram Dei sedes,
in gloria Patris.
Iudex crederis esse venturus.
Te ergo quaesumus,
tuis famulis subveni:
quos pretioso sanguine redemisti.
Aeterna fac cum sanctis tuis
in gloria numerari.
Te Deum laudamus:
te Dominum confitemur.

Tebe, Bože, chválíme,

tebe, Pane, velebíme.
Tebe, věčný Otče,
oslavuje celá země.
Všichni andělé,
všechny mocné nebeské zástupy, cheru-
bové i serafové
bez ustání volají:
Svatý, Svatý, Svatý,
Pán, Bůh zástupů.
Plná jsou nebesa i země
tvé vznešené slávy.

Oslavuje tě sbor tvých apoštolů,

chválí tě velký počet proroků,
vydává o tobě svědectví zástup mučed-
níků
a po celém světě
vyznává tě tvá církev:
neskonale velebný, všemohoucí Otče,
úctyhodný Synu Boží, pravý a jediný,
božský Utěšiteli, Duchu svatý.

Kriste, Králi slávy,

tys od věků Syn Boha Otce:
abys člověka vykoupil,
stal ses člověkem
a narodil ses z Panny;
zlomil jsi osten smrti
a otevřel věřícím nebe;
sedíš po Otcově pravici
a máš účast na jeho slávě.
Věříme, že přijdeš soudit,
a proto tě prosíme:
přispěj na pomoc svým služebníkům,
vždyť jsi je vykoupil svou předrahou krví;
dej, ať se radují s tvými svatými
ve věčné slávě.
Tebe, Bože, chválíme,
tebe, Pane, velebíme.

CAPPELLA MARIANA: SMOLKA

Aleluia. Laudate Dominum, chorál

MARTIN SMOLKA

Niedzielne rano I. (Nedělní ráno),

skladba na objednávku festivalu,

premiéra

commissioned by the festival,

first performance

ANONYMUS

Kyrie paschale à 3

HEINRICH ISAAC

Haec dies à 4

MARTIN SMOLKA

Niedzielne rano II.

MAGISTER PEROTINUS

Alleluia Pascha nostrum immolatus,

organum à 3

MARTIN SMOLKA

Niedzielne rano III.

ANONYMUS

Victimae paschali laudes à 3

PETRUS WILHELMI DE GRUDENCZ

Veni, vere – Pneuma eucaristiarum –

Paraclyto tripudia –

Dator eia gracıarum, moteto à 4

JAN TROJAN TURNOVSKÝ

Všemohúcí Stvořiteli,

nebe země slavný králi

z *Benešovského kancionálu* à 5

MARTIN SMOLKA

Niedzielne rano IV.

Cappella Mariana:

Barbora Kabátková soprán / soprano

Daniela Čermáková alt / alto

Vojtěch Semerád, Tomáš Lajtkep tenor

Tomáš Šelc baryton / baritone

umělecký vedoucí / artistic director

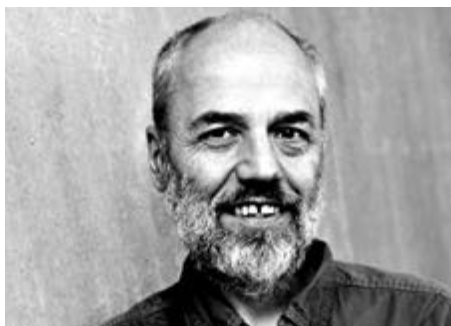
Vojtěch Semerád

Cappella Mariana © Alexandre Katsapov

Skladba Martina Smolky, vzniklá na objednávku festivalu, spoluvytváří rámec celého koncertu souboru Cappella Mariana. Jednotlivé části se vynořují v jeho průběhu a dohromady tak představují určitou osnovu ne nepodobnou mši s různorodými typy zpěvů, které sjednocuje mešní ordinarium. V dnešním programu doplňuje Smolkovo dílo pestrá mozaika liturgických skladeb, včetně nejstaršího organa epochy Notre Dame, skladby spojené se jménem legendárního magistra Perotina přibližně z první poloviny 13. století. Většina dalších skladeb pak pochází ze století

patnáctého, což se týká jak trojhlasých liturgických kompozic z takzvaných tridentských rukopisů, tak především více-textového moteta Petra Wilhelmi de Grudencz. Právě jeho díla jsou v českých pramenech hojně dochována, takže i když se nenarodil a ani zřejmě nepůsobil na našem území, lze i jej počítat pomyslného panteonu oslavovaných tvůrců v rámci roku české hudby. Zřejmě vůbec nejmladší ze starších děl programu je pak pětihlasá úprava duchovní písně z *Benešovského kancionálu*, dílo Jana Trojana Turnovského (1530 – ca 1606).

Martin Smolka

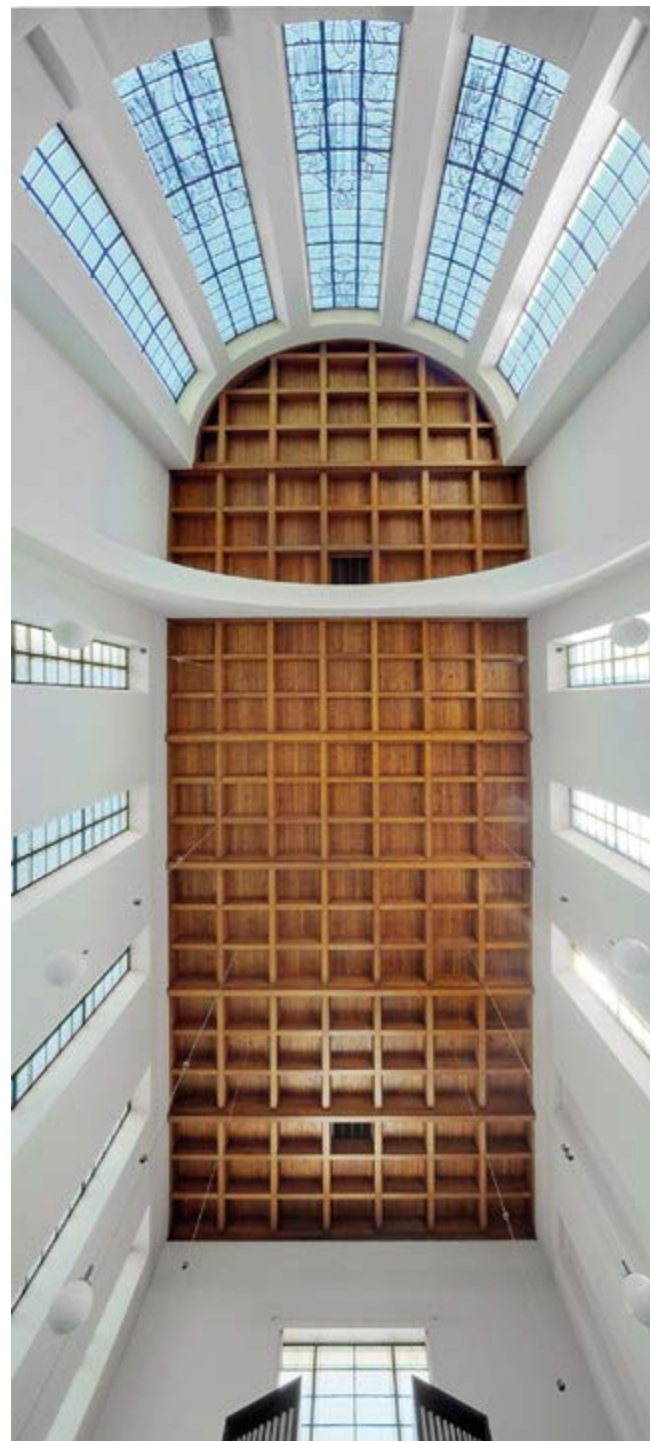
Martin Smolka (1959) vystudoval skladbu na AMU v Praze a soukromě u Marka Kopelenta. V letech 1983–1998 se podílel na vedení pražského souboru Agon. Jeho skladby se hrály na mnoha místech v Evropě, v Severní Americe i v Japonsku, v Čechách je z jeho práce nejznámější opera *Nagano* (2001–2003). Od roku 2003 učí kompozici na JAMU v Brně.

V instrumentálních skladbách napodoboval městské i přírodní zvuky, přičemž tyto zvukové vzpomínky spoluurčovaly výraz jeho hudby, často nostalgický či groteskní, někdy obojí zároveň. Nápodoba reálných zvuků ho přivedla k mikrointervalům, které pak používal různými způsoby, mj. k deformaci tonálních trojzvuků a melodií. O tom, jak komponuje, napsal několik článků, např. *Co a jak dělám s mikrointervally* (německy in *Musik Texte* 97, 2003, polsky in *Glissando* 17) nebo *Ohryzaná tužka* (*HIS Voice* 6/2008). V posledních deseti letech psal více vokální hudbu, převážně duchovní.

Z jeho skladeb pro soubory jmenujme *Hudba hudbička* (1985), *Rent a ricercar* (1993), *Houby a nebe* (2000), *Ach*

mé milé c moll (2002), *Solitudo* (2003), *Semplice* (2006), *Rinzai a vodoměrky* (2009), *Squeaking Wings* (2015), *Wooden clouds* (2018), *All is Ceiled* (2021), pro orchestr *Zátiší s tubami aneb Ticholapka* (2007), *Blue Bells or Bell Blues* (2011), *My My Country* (2012), *Když tihu světa nese ušní bubínek* (2015), *Andělské schody* (2021), pro sbor *Poema de balcones* (2008), *The Name Emmanuel* (2017), *Sicut Nix* (2020), sbor a orchestr *Psalmus 114* (2009), *Annunciation* (2014) a pro divadlo *Bludiště seznamů* (2016) a *Vor dem Gesetz* (2016–2019).

Vladimír Mañas, Vojtěch Semerád

kostel sv. Augustina
© Barbora Ponešová

Nedělní ráno

Psal jsem už nejednou v latině. Ale teď, když konečně přišla příležitost psát duchovní hudbu do českého prostředí a pro zdejší interprety, zlákala mě čeština a ještě něco navíc.

Jednou jsem v nádražním knihkupectví hledal čtení do vlaku a vzadu mezi nejzjevnějšími knihami (mezi chudými) jsem našel titul *Po naszymu*. Nadšenci, studenti gymnázia v Beskydech, sestavili knížečku o svém mizejícím mateřském jazyce, o nářečí česko-polského pomezí kolem Těšína. Nářečí popsali, vedli rozhovory s různými mluvčími a uvedli příklady literární tvorby „po našem“.

Niedzielne rano, báseň od Aniely Kupiec (1920–2019). Očarování nedělním ránem. V nářečí, které je někde mezi polštinou a češtinou, to chvíli šumí, chvíli jakoby hladce klouže, svítí měkká i, zvonící zvony voní („zvuny zvuňjo“). I jemná groteska může být modlitbou: staré smrky, vládci lesa, stojí v pozoru na počest Krista – „Knížete Pokoje“, který přichází přes pole po mezi. Představuji si, jak se špičky smrků lehounce kývají ve vánku, a proto se jejich tóny lehounce prohýbají, o zlomek tónu níž, a zase zpět. A jelikož jsme v chrámu a všude kolem se bude zpívat renesanční hudba, líbí se mi, jak toto nářečí působí archaicky: „Zwuny zwunio, ich pješń sie we śwjat niešie“.

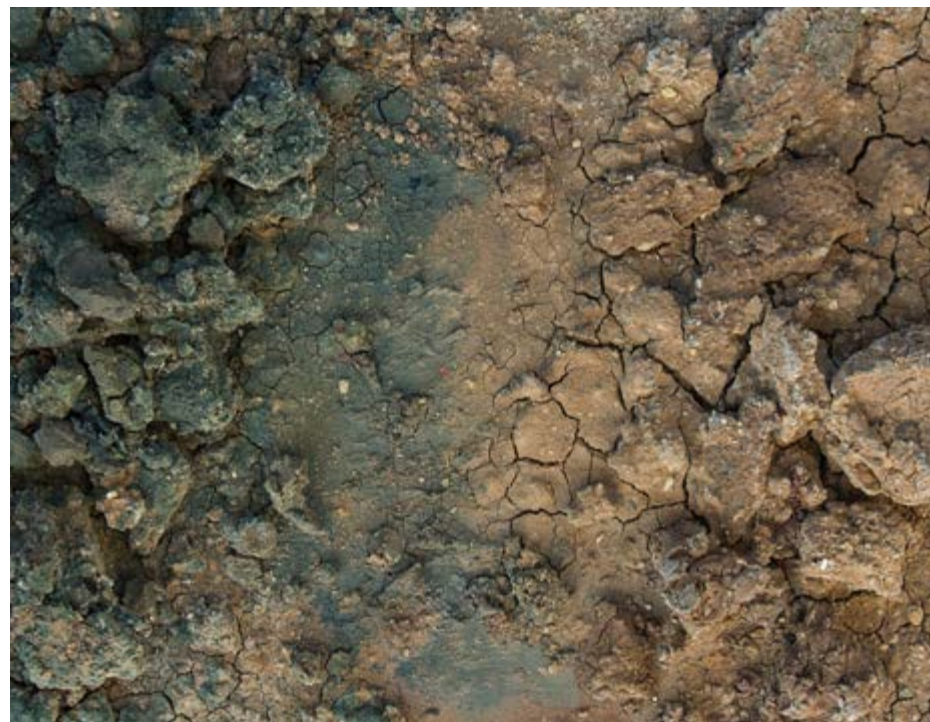
Měl jsem za úkol přispět svou skladbou k oslavě velikonoční radosti. Ne Getsemany, ne pašije, ale radost ze Vzkříšení. Měl jsem na stole texty sobotního obřadu a na mysl tu milovanou chvíli, kdy se náhle rozsvítí kostel a zahřmí varhany (u nás u sv.

Salvátora na Starém Městě pražském divokost radosti ještě umocňuje zvuk saxofonu Jiřího Stivína, který kvílí a klouže a vznáší se nad akordy varhan jako duch nad vodami). Zmapoval jsem v evangeliích všechny záhadné postavy a svitící roucha u hrobu. Ale nakonec jsem zvolil tiché prosluněné nedělní ráno v našich krajích.

Z hlediska přírodovědy tam jsou určité nesrovnalosti – pryskyřník rozkvétá až v květnu, mateřídouška dokonce až v červenenci. Žlvy se prý ozývají koncem dubna, konipásci i dřívě v dubnu, ti by tedy Velikonoce mohli stihnout, ale jisté je to jen u těch drozdů. A utichnutí cvrčků v poli, to taky voní spíš létem. Ty nesrovnalosti se mi líbí, jako se mi líbí v lidových jesličkách kominík a selka s husou v košíku vedle velblouda a slona. Věřím, doufám, že v tomto Nedělním ránu Velikonoce nějak přítomny jsou – když „noční mraky jsou už svázané“, „zlo se vyplašeně dalo na útěk“ a „potok světla vystoupil z břehů“, jde jisté o nedělní ráno. A když chvíli půjdeme, možná se k nám připojí i On, „Kníže Nebes“, „Kšionže Niebios“.

Dosud jsem skladbu slyšel jen v duchu, nebo odklopýtanou na piáně. Těším se na její probuzení zvukem Cappelly Mariany, na andělskou hladkost jejích hlasů, jak se budou vznášet pod stropem stroze krásného chrámu sv. Augustina. Andělské hlasy, lehce ušpiněné tou po-našmu-češtinou, jejím šumem, šustotem a ševelem.

Martin Smolka

Cappella Mariana je komorní vokální soubor, který se specializuje na interpretaci středověkého vícehlasu, renesanční polyfonie a vokálních děl raného baroka. Vystoupení ansámblu se setkala s nadšeným přijetím publika, kritika cení především expresivitu projevu a citlivý přístup k práci s textem. Cappella Mariana vznikla v roce 2008 a jako jeden z mála domácích vokálních souborů se zaměřuje na uvádění pozapomenutých děl vrcholné vokální polyfonie z oblasti italské, vlámské či anglické renesance.

Ansámbl působí pod uměleckým vedením Vojtěcha Semeráda. Členy souboru jsou mezinárodně renomovaní pěvci, kteří se věnují interpretaci barokní a předromantické hudby. V roce 2014 se Cappella Mariana výrazně podílela na oslavách Českého roku hudby. Dnes je ansámbl pravidelně zván na prestižní festivaly Oude Muziek Utrecht, Laus Polyphoniae Antwerpen, Voices of Passion Leuven, Klangvokal Dortmund, MAFestival Brugge, Pražské jaro, Tage Alter Musik Regensburg, Innsbrucker Festwochen, Svatováclavský hudební festival či Centus Moraviae. V roce 2021 ansámbl debutoval na Pražském jaru s unikátním programem Kryštof Harant anebo Putování do Svaté země.

Soubor Cappella Mariana se stal v roce 2021 rezidenčním ansámblem Alamire Foundation. Umělecká rezidence zahrnovala i praktický výzkum v Library of Voices – inovativní zvukové laboratoři. Výzkum se zaměřil na vztah mezi hudebním pramenem, provedením a historickými prostory, v nichž polyfonní hudba původně zněla.

Diskografie ansámblu pro vydavatelství Supraphon a Etcetera zahrnuje nahrávky s objevnou dramaturgií neznámých autorů či skladeb. Nejnovější titul *Johannes Tourout – portrét císařského kapelníka* je prvním CD nové ediční řady Alamire Foundation Editions, který přináší hudbu zapomenutých děl franko-vlámských autorů ze středoevropského regionu.

Vojtěch Semerád je absolventem Pražské konzervatoře, Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (obor sbormistrovství) a Conservatoire national Supérieur de Musique et de Danse v Paříži (barokní housle). Jako sólový zpěvák je zván renomovanými ansámblů jako jsou Les Arts Florissants, Ensemble Correspondances, Vox Luminis a Huelgas Ensemble, se kterými vystupuje na významných světových pódiích a festivalech. Je stálým členem souboru Collegium Marianum (barokní housle, viola) a pravidelně účinkuje se soubory jako Le Poème Harmonique, Les Folies françaises, Les Agréments a dalšími. Podílí se na natáčení pro Deutsche Grammophon, Naïve, Harmonia Mundi a Supraphon, což čítá více než 20 nahrávek, a pravidelně též nahrává pro Český rozhlas. Zabývá se badatelskou činností a zaměřuje se na objevování hudby 15. a 16. století ve střední Evropě.

Summary

Commissioned by the festival, the work by Martin Smolka frames the concert presented by Capella Mariana: its various sections emerge throughout the concert and together they constitute its outline, not unlike the mass with its various types of chant, unified by the Ordinary. In tonight's programme, Smolka's work is complemented by a rich mosaic of liturgical pieces, including the oldest Organum of the Notre-Dame period, associated with the name of the legendary Magister Perotinus and dating from the first half of the 13th century. Most other works on the programme come from the 15th century: the three-voice liturgical pieces from the Trent Codices, and the multi-text motet by Petrus Wilhelmi. His works are often preserved in Czech sources, so even though apparently he was neither born nor worked in Bohemia, we can include him in the notional pantheon of composers celebrated during the Year of Czech Music 2024. Perhaps the newest of the old works on the programme is the five-voice arrangement of a sacred song from the *Benešov Hymn Book* by Jan Trojan Turnovský (1530–c1606).

Niedzielne rano is a poem by Aniela Kupiec (1920–2019). Enchanted by Sunday morning – in a dialect somewhere between Polish and Czech, now it murmurs, now it glides smoothly; soft “e” sounds shine out, the perfume of pealing bells. Even a gentle comedy can be a prayer: old spruces, the rulers of the forest, stand to

attention to honour Christ – “the Prince of Peace”, who is coming across the field.

My task was to celebrate the joy of Easter through my work. Not Gethsemane, not the Passion, but the joy of the Resurrection. I had the texts of the Holy Saturday rites on my desk, and on my mind that beloved moment when suddenly the church comes alight and the organ thunders out. In the Gospels, I worked out all the mysterious figures and brilliant raiments next to the tomb, yet in the end I opted for a quiet, sunny morning in our own country. I believe and I hope that Easter is present somehow in this *Sunday Morning* – when “the clouds of the night are already bound up”, “evil is running scared” and “the stream of light has burst its banks”, it is certainly the most wonderful Sunday morning of them all.

Martin Smolka
translated by Štěpán Kaňa

MARTIN SMOLKA/ ANIELA KUPIEC

Niedzielne rano

originál v těšínském nářečí

Wyspany i wykąpany
wstoł dzisio niedzielny ranek,
słónko sie śmieje pieknie do niego,
a mroki nocne już są związane,
bo potok światła
wystąpił z brzegów.
Przedziwno cisza na pola siado,
zło kamsi uciykło słoszone,
błogość błękitno na zymie spado
i wszystko wszystkimu je rado.
Rząd smreków starych,
leśnych wielmożów
na bacznosc stoi w rzędzie,
już aji świyrszcze ucichły w zbożu,
a pajk czasu
nadzieje przędzie,
bo teraz idzie miedzą, przez pola
Książce Pokoju,
do wszystkich stworzón woło,
zamiast ctyrniowej
barwnych Mu kwiotek
koróna zdobi czoło.
Z jaskrów złocistych i macierzónek,
pliszki i drozdy i wilgi
ze śpiwym radosnym i szczebiotanim
uwiły dlo niego wiónek.
Zas zwóny zwońiq, ich pieśń poranno
kamsi sie we świat niesie:
že sie raduje niedzielne rano,
bo Książce Niebios,
Książce Pokoju
po polach idzie,
a po lesie.

Alleluia. Laudate Dominum, omnes
gentes: et collaudate eum omnes populi.

Nedělní ráno

*český překlad tým publikace
Po naszymu a Martin Smolka*

Vyspané a vykoupané
vstalo dnes nedělní ráno,
slunce se na ně pěkně směje
a noční mraky jsou už svázané,
jak potok světla
vylil se z břehů.
Prazvláštní ticho na pole sedá,
zło kamsi uteklo splašené,
blankytné blaho na zemi padá
a všechno všemu dělá radost.
Vláda smrků starých,
lesních velmožů,
v pozoru stojí v řadě,
už i ti cvrčci utichli v obilí
a pavouk času
nadějí přede,
protože teď jde po mezi a přes pole
Kníže Pokoje,
ke všemu stvoření volá
a místo trnové
z barevných kvítků
koruna zdobí Mu čelo.
Z pryskyřníků a mateřídoušek
konipásci, drozdi a žlvy
se zpěvem radostným, se štěbetáním
věneček Mu spleti.
Zas zvony zvoní, jejich jitřní píseň
kamsi se do světa nese:
že se raduje nedělní ráno,
neb Kníže Nebes,
Kníže Pokoje
po polích jde
a po lese.

Aleluja. Chvalte Hospodina všichni lidé;
oslavujte jej všechny národy.

Kyrie eleison.

Christe eleison.
Kyrie eleison.

HEINRICH ISAAC

Haec dies quam fecit Dominus:
exultemus et laetemur in ea, alleluia.

MAGISTER PEROTINUS

Alleluia. Pascha nostrum immolatus
est Christus, alleluia.

Victimae paschali laudes
immolent Christiani.

Agnus redemit oves:
Christus innocens Patri
reconciliavit peccatores.

Mors et vita duello
confluxere mirando:
dux vitae mortuus,
regnat vivus.

Dic nobis Maria,
quid vidisti in via?
Sepulcrum Christi viventis,
et gloriam vidi resurgentis:

Angelicos testes,
sudarium, et vestes.
Surrexit Christus spes mea:
praecedet suos in Galilaeam.

Credendum est magis soli
Mariae veraci
Quam Judaeorum turbae fallaci.

Alleluia.

Pane, smiluj se.

Kriste, smiluj se.
Pane, smiluj se.

Toto je den, který učinil Hospodin:
jásejme a radujme se z něho, aleluja.

Aleluja. Kristus, náš velikonoční
beránek, byl obětován, aleluja.

Velikonoční oběti chválu
kež vzdají křesťané.

Beránek vykoupil ovce,
Kristus nevinný s Otcem
smířil hříšníky.

Život a smrt zápasem
se střetly zázračným,
zemřelý kníže života
živý vládne.

Řekni nám, Maria,
co jsi na cestě uviděla?
Hrob Krista živého
a slávu jsem viděla znovu vstalého.

Andělské svědky,
roušku a šaty.
Vstal Kristus, má naděje
a předejde své do Galileje.

Víme, že Kristus vstal
v pravdě z mrtvých,
vítězný Králi, smiluj se nad námi.

Aleluja.

PETRUS WILHELMI DE GRUDENCZ

Veni Vere Illustrator
Lux Honoris
Erogator Luminis Muniminis.
Iugum leve et amenum
reis prebens per serenum
rorem divi numinis.
Corda tetra perlustrare
veni hec et expiare molosis a sontibus
ut abs sorde sic defuncti
tibi pie reddant cuncti grates in
celestibus.

Pneuma Eucaristiarum
Terram Rigans Veniarum.
Supernorum lumine
mentes veni caligantes lugubrant
et arentes tis lustrare numine.
Veni auctor caritatis perfla ortum
civitatis marcescentis anime
veni pater egenorum
consolator orphanorum
erogator graciae.

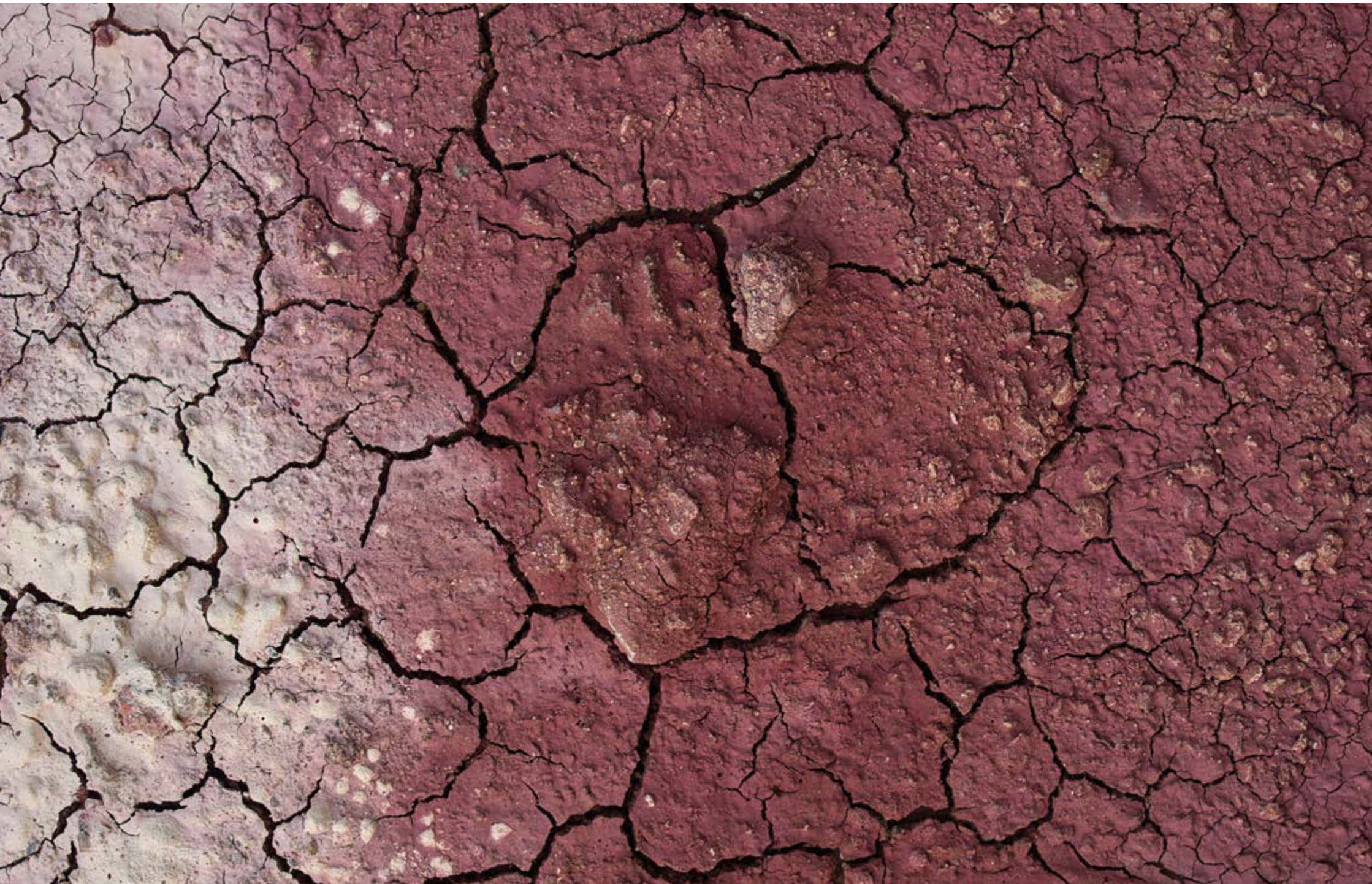
Paraclito tripudia
depromat et eulogia
clerorum iubilamen.
Huic fidele consonet in mente sed non
discrepet vulgarium precamen.

Dator Eia Graciarum Rex Virtutis
Dux Eorum Numinum Celestium
Zeli igne inflammare corda veni
et expiare tuorum fidelium.

JAN TROJAN TURNOVSKÝ

Všemohúcí Stvořiteli, nebe, země
slavný králi, nad tě mocnějšího není,
nebude, aniž bude.

FILHARMONIE BRNO: HOŘÍNKA, JANÁČEK

SLAVOMÍR HOŘÍNKA

Raduj se III, ciaccona pro orchestr | 14'
Rejoice III, ciaccona for orchestra

LEOŠ JANÁČEK

Misa glagolskaja | 45'

Glagolská mše pro sóla, smíšený sbor,
varhany a orchestr na staroslověnský
mešní text

Glagolitic Mass for soloists, mixed choir,
organ and orchestra on an Old Church
Slavonic mass text

1. Úvod (Introduction)
2. Gospodi pomiluj (Kyrie eleison)
3. Slava (Gloria)
4. Věřuji (Credo)
5. Svet (Sanctus)
6. Agneče Božij (Agnus Dei)
7. Varhanní sólo (Postludium)
8. Intrada (Exodus)

Pavla Vykopalová soprán / soprano
Jana Hrochová mezzosoprán / mezzo-
-soprano
Eduard Martyniuk tenor
Jozef Benci bas / bass

Petr Kolař varhany / organ

Český filharmonický sbor Brno / Czech
Philharmonic Choir Brno
sbormistr / chorus-master **Petr Fiala**

Filharmonie Brno
dirigent / conductor **Tomáš Netopil**

Filharmonie Brno

*Zajásejte,
zaskvějte se,
zazní polnice!*

*Raduj se,
zalitá oslnivou září,
tonoucí v jasu,
zkrášlená leskem!*

*A v mohutném zpěvu lidu
ať tento svatý dům Boží
zní ozvěnou té radosti...*

(fragmenty z chvalo zpěvu *Exsultet*)

„Moje inspirace se v poslední době často váže k nějaké konkrétní prostorově-poslechové zkušenosti,“ vyjádřil se v jednom z rozhovorů skladatel **Slavomír Hořínský** (1980). „K určitému zlomovému momentu, pocitu, uvědomění si nějaké spojitosti. Trochu zjednodušeně by se dalo říct, že pak přemýšlím, jak napsat hudbu, abych dosáhl při poslechu něčeho podobného.“

Orchestrální ciaccona **Raduj se III** vznikla v letech 2020–2021 v době lockdownu, ve stísněné atmosféře, kterou jsme pociťovali všichni a která na nás doléhala po psychické i fyzické stránce. V názvu převzatém z textu velikonočního chvalo zpěvu *Exsultet*, jehož fragmenty se staly tvůrčí inspirací i mottem díla, se tak odráží mnohem víc touha než modlitba chvály, díky a oběti. Aktualizovaná barokní forma ciaccony se opírá o matici

komplexních akordů, rozložených do dvacetitaktů a střídajících se v polyrytmech na způsob vyzvánění několika zvonů zároveň. Tato matrice stojí na pozadí celého díla, přičemž skladatel ji nechává průběžně propouštět různě úzkými a různě dlouhými štěrbinami, kterými ji můžeme zaslechnout. Naplňoval-li barokní autor formu *ciaccony* tak, že určité schéma (téma) obohacoval, zdobil, varioval, pak Hořínska postupuje vlastně opačně, když výchozí schéma redukuje.

Valašskomeziříčský rodák Slavomír Hořínska, absolvent pardubické konzervatoře (hra na housle) a pražské Akademie múzických umění (obor skladba ve třídě Ivana Kurze a poté doktorát u Hanuše Bartoně), kde v současné době působí jako docent na katedře skladby, přibližně ve svých pětadvaceti letech konvertoval ke katolické církvi. Od té doby je jeho hudba téměř výlučně duchovní. Jeho díla zazněla v podání Orchestru Berg, PKF – Prague Philharmonia, MoEns Ensemble, Benewitzova kvarteta, souboru Cappella Mariana (který loni na Velikonočním festivalu duchovní hudby premiéroval Hořínska skladbu *Ze všech sil*) nebo České filharmonie.

Skladba *Raduj se III* byla psána na objednávku právě České filharmonie, která ji premiérovala v prosinci 2021 pod taktovkou Jakuba Hrůši. Římská trojka prozrazuje existenci dalších dvou skladeb v Ho-

řínska dosavadním odkazu, do jejichž názvů se dostalo zvolání z velikonočního chvalozpěvu: první z nich je *Chairé (Raduj se I)* pro komorní ansámbl (2005), druhou je prostorová skladba *Raduj se II, Clarae ad Agnetem* pro soprán, alt, tenor, pozoun a sirénu ad lib. (2020), která vznikla v rámci projektu Hudba k siréně na texty z dopisů svatě Kláry svatě Anežce České.

Chrám mi rostl v olbřímí velikosti hor a rozklenutého nebe do dálek zamlžených; zvonečky v něm zvonilo stádo oveček. Slyším v tenorovém sólu jakéhos velekněze, v sopránovém sólu dívku-anděla, ve sboru lid náš.

Svíce, vysoké jedle v lese a zažehnuty hvězdami; a v obřadu, tam kdesi vidinu knížecí sv. Václava. A jazyk věrozvěstů Cyrila a Metoděje.

(úryvek z fejetonu Leoše Janáčka *Glagolskaja Missa*, který vyšel v Lidových novinách 27. 11. 1927)

Kořeny zájmu **Leoše Janáčka** (1854–1928) o staroslověnštinu lze nalézt již v dětství skladatele. V roce 1865 byl jako jedenáct-

iletý vyslán do augustiniánského kláštera na Starém Brně, radíciho se k významným centřům cyrilometodějského hnutí. Coby fundatista (žák, jehož studium bylo hrazeno z darů kláštera a k jehož povinností patřil i zpěv na kůru) se o čtyři roky později aktivně zúčastnil cyrilometodějských slavností, které se uskutečnily v Brně a na Velehradě a které na něj učinily silný dojem.

Když bylo roku 1920 dekretem posvátné kongregace povoleno užívat v liturgiích staroslovanský jazyk, posílilo to zájem o zhudebnění hlaholské mše, jak dokazují díla Karla Douši, Josefa Bohuslava Foerstera či Antonína Jandy. Janáčka ke zhudebnění vybídl generální vikář Leopold Prečan již v roce 1920 (nebo 1921). Dalším důležitým impulzem se staly oslavy spojené s odhalením pamětní desky na Janáčkově rodném domě na Hukvaldech v červenci 1926, jichž se Prečan, již jako arcibiskup olomoucký, taktéž zúčastnil. Janáček se pak hned v srpnu během svého každoročního lázeňského pobytu v Luhačovicích pustil do kompozice **Glagolské mše** a v říjnu téhož roku ji dokončil.

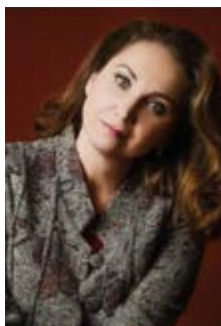
Na premiérovém provedení mše, které uspořádal Filharmonický spolek Beseda brněnská 5. prosince 1927 v sále Stadiónu v Brně, se podíleli sólisté Alexandra Čvanová, Marie Hloušková, Stanislav Tauber a Ladislav Němeček, varhaník Bohumil Holub, sbor Besedy brněnské a orchestr

Národního divadla pod taktovkou Jaroslava Kvapila. Partitura mše již během zkoušek a také po koncertě doznala podstatných úprav. V definitivní podobě dílo poprvé zaznělo 8. dubna 1928 ve Smetanově síni Obecního domu v Praze; koncert si nenechal ujít ani tehdejší prezident T. G. Masaryk.

Glagolská mše, jedna z nejsilnějších duchovních skladeb vůbec, působí jako velkolepý „chrám“, pod jehož klenbou příroda a Bůh splývají v jednotu Stvořitele. Když o ní Ludvík Kundera ironicky utrousil, že „stařec Janáček, člověk pevně věřící, cítil stále naléhavěji, že v jeho životním uměleckém díle nesmí chybět složka vyjadřující jeho poměr k Bohu,“ reagoval na to Janáček slovy: „Žáden stařec, žádný věřící!“ A později ke mši poznamenal: „Chtěl jsem zde zachytit víru v jistotu národa na podkladě ne náboženském, ale na tom mravním, silném, který si bere Boha za svědka.“

Janáčkův živelný génius dokázal naplnit jednu z nejtradičnějších forem vskutku netradičním filozoficko-humanistickým obsahem. S tím konvenují i slova Janáčkovy obdivovatele Milana Kundery pronesená roku 2004 v rozhovoru Český rozhlas Vltava: „Taková mše nebyla přece nikdy napsána, cítí všichni, kdo ji slyší. Tahle hudba, to jsou spíš orgie než mše.“

Vítězslav Mikeš

Pavla Vykopalová

Jana Hrochová

Pavla Vykopalová je „jednou z nejpozoruhodnějších českých pěvkyní současnosti“ (časopis Opera News), její obsáhlý repertoár obsahuje vokální hudbu všech žánrů i stylů od barokní opery po díla 21. století. Je členkou brněnské Janáčkovy opery, stálým hostem pražského Národního divadla i Státní opery. Účinkovala také na podiích ve Francii, v Dánsku a v Maďarsku. S předními českými i zahraničními orchestry vystoupila v řadě oratorních děl. Natočila několik CD pro firmy Multisonic, Orfeo, Rosa a Supraphon. V roce 2012 byla nominována na Cenu Thálie za roli Míly v Janáčkově *Osudu*.

Jana Hrochová je od roku 2000 sólistkou opery Národního divadla v Brně, hostuje také v divadle Freiburg, v Národním divadle v Praze, ve Státní opeře, ve Státním divadle Košice, v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě a dalších. Spolupracuje nebo spolupracovala s předními českými i zahraničními orchestry jako BBC Symphony Orchestra, Tokyo Metropolitan Symphony Orchestra, Česká filharmonie, Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK,

Eduard Martyniuk

Jozef Benci

Symfonický orchestr Českého rozhlasu nebo Filharmonie Brno a s významnými dirigenty jako Jiří Bělohlávek, Serge Baudou, Gerd Albrecht, Manfred Honeck, Ondrej Lenárd, Petr Altrichter, Jakub Hrůša, Leoš Svárovský, Tomáš Hanus, Andrej Borrejko, Dennis Russell Davies a další.

Eduard Martyniuk působí jako host v Teater Vanemuine (Tartu, Estonsko), Maďarské státní opeře, Opeře v Curychu a od roku 2016 v pražském Národním divadle. Od roku 2018 byl sólistou Oděské národní akademické opery a baletu. Hostuje v inscenacích Jiřího Heřmana *Glagolská mše / Z mrtvého domu* (2022) a *Nabucco* (2021, Ismael) v Národním divadle Brno. V létě 2023 se představil v titulní roli Hermana v Čajkovského *Pikové dámě* na britském operním festivalu The Grade. V roce 2013 mu byla udělena Medaile Františka Skoriny za významné zásluhy o rozvoj kultury.

Slovenský basista **Jozef Benci** hostoval od roku 1998 v Komorní opeře Slovenského národního divadla v Bratislavě, od

Petr Kolař

roku 2002 působil jako sólista Státní opery v Banské Bystrici a v roce 2007 se stal sólistou Opery SND v Bratislavě. V roce 2011 účinkoval v koncertním provedení Smetanovy *Prodané nevěsty* v Barbican Hall v Londýně v roli Kecala s BBC Symphony Orchestra pod taktovkou Jiřího Bělohlávka. Pro BBC také realizoval rozhlasovou nahrávku Dvořákova *Jakobína*. Věnuje koncertní činnosti komorní i oratorní. Od roku 2013 pravidelně hostuje v Budapeštské národní opeře.

Petr Kolař je významným varhaníkem, pedagogem a chrámovým hudebníkem. Jeho hlavní činností je funkce ředitele kůru a varhaníka v katedrále sv. Petra a Pavla v Brně a pedagoga Konzervatoře Brno. Pravidelně spolupracuje s Filharmonii Brno, různými komorními ansámblly a sbory. Sólově vystupuje doma i v zahraničí. V letech 1990–1997 působil jako ředitel kůru a varhaník v bazilice na Starém Brně. Ve své profesní kariéře se věnuje také sborovému zpěvu. Působil mj. jako sbormistr zpěvohry Národního divadla Brno, BFS Besedy brněnské a založil Brněnský

katedrální sbor Magnificat. Za své působení v nejen oblasti duchovní hudby obdržel Medaili sv. Cyrila a Metoděje (2017) a cenu Jana Václava Stamice (2018).

Český filharmonický sbor Brno patří k nejužší světové špičce. Vystupuje na všech evropských prestižních festivalech i významných koncertech a vždy dokáže posluchače uchvátit vysokou profesionalitou a mimořádným hudebním citěním. Sbor se zaměřuje na oratorní, kantátový a operní repertoár. Díky své kvalitě absoluuje ročně devadesát koncertů doma i v zahraničí. Spolupracuje s nejlepšími světovými orchestry a dirigenty. Sbor má rozsáhlou diskografii a získal řadu ocenění. Za úspěchy tělesa stojí jeho zakladatel, sbormistr a ředitel **Petr Fiala**. Vystudoval brněnskou konzervatoř a JAMU (klavír, kompozice, dirigování), je autorem sta osmdesáti skladeb. Sbornimistovské a dirigentské činnosti se věnuje padesát let.

Kořeny brněnské filharmonie sahají do 70. let 19. století, kdy v Brně mladý Leoš Janáček usiloval o vznik českého symfonického orchestru. Dílo slavného skladatele 20. století je ostatně nejvýznamnější programovou položkou tělesa, které je považováno dodnes za jeho autentického interpreta. Dnešní **Filharmonie Brno** vznikla v roce 1956 a od té doby patří svou velikostí i významem k české orchestrální špičce. Dějinami orchestru prošla řada dirigentských osobností jako Břetislav Bakala, František Jílek, Petr Altrichter, Jiří Bělohávek, Sir Charles Mackerras, Jakub Hrůša nebo Tomáš Netopil. Filharmonie Brno je nejen silným hráčem na poli symfonické hudby, ale i předním organizátorem hudební sezony druhého českého města, aktivním festivalovým pořadatelem a kreativním lídrem orchestrální dramaturgie.

Tomáš Netopil

Jeden z celosvětově nejžádanějších českých dirigentů **Tomáš Netopil** je hlavním hostujícím dirigentem České filharmonie. V sezoně 2022/2023 oslavil svou desátou a zároveň poslední sezonu ve funkci generálního hudebního ředitele Aalto Musiktheater a Philharmonie Essen, během níž připravil Wagnerova *Tannhäusera*, Kampeho *Dogville* a Mozartovu *Figarovu svatbu*. Kromě toho nastudoval také *Káťu Kabanovou* v ženevském Velkém divadle. Operní inscenace v sezoně 2023/2024 zahrnují Janáčkovu *Její pastorkyni* ve Staatsoper Hamburg a Dvořákovu *Rusalku* v pražském Národním divadle, stejně jako koncerty s orchestrem Frankfurtské opery či s orchestrem Tyrolského zemského divadla. Mezi další symfonická angažmá patří koncerty s Nizozemskou rozhlasovou filharmonií (Netherlands Radio Philharmonic Orchestra), návrat k Janáčkově filharmonii Ostrava či k Orchestre Philharmonique de Monte Carlo.

Summary

“Recently, my inspiration has often been linked with a particular spatial and auditory experience,” said the composer **Slavomír Hořínka** (born 1980) in an interview, “with a particular turning point, a feeling, an awareness of connection. To put it simply, I then ponder how to write music that would create a similar effect in the listener. The orchestral ciaccona *Rejoice III* was written in 2020–2021 during lockdown, in an anxious atmosphere which we all felt and which impacted our mental and physical well-being. The title, taken from the text of the Easter Proclamation of *Exsultet*, whose fragments provided me with creative inspiration and the motto for my work, reflects yearning much more strongly than a prayer of praise, thanks and sacrifice. The updated Baroque form of the ciaccona relies on a matrix of complex chords, divided into 20 bars, alternating in a polyrhythmic fashion, akin to multiple bells resounding together. The work was commissioned by the Czech Philharmonic, which premiered it under Jakub Hrůša’s baton.

The roots of **Leoš Janáček’s** (1854–1928) interest in Old Church Slavonic dates to the composer’s childhood. In 1865, aged 11, he was sent to the Augustinian monastery in Staré Brno, a centre of the Cyril and Methodius cult. Four years later, as a foundation scholar, he participated in the Cyril and Methodius festivities in Brno and Velehrad, which left a strong impression on the young man. When in 1920 a decree of the Sacred Congregation permitted the use of the Old Church Slavonic

in liturgy, there was increased interest in setting the text of the Slavonic mass to music. Janáček did so, at the suggestion of Archbishop Leopold Prečan, in summer 1926 during his annual stay at the spa town of Luhačovice, completing his *Glagolitic Mass* in October. The premiere was organised by the Philharmonic Association Beseda Brněnská on 5 December 1927 in Brno’s Stadion Hall with the National Theatre Orchestra under the baton of Jaroslav Kvapil. Janáček then substantially revised the score and the final version was first heard on 8 April 1928 at the Smetana Hall of Prague’s Municipal House; the audience included the composer and our nation’s first president, T. G. Masaryk.

Vítězslav Mikeš,
translated by Štěpán Kaňa

LEOŠ JANÁČEK Glagolská mše

[1. Úvod]

2. **Gospodi pomiluj**

Gospodi pomiluj, Chrste pomiluj!

3. **Slava**

Slava vo vyšnich Bogu
i na zemli mir člověkom blagovoľeniĵa.
Chvalim Teĵ. Blagoslovľajem Teĵ.
Klaňajem Ti seĵ.
Slavoslovim Teĵ Boĵe.
Chvali vzdajem Tebe velikyĵe radi slavy
tvojeĵe.
Boĵe, Otče vsemogĵj
Gospodi Synu jedinorodnyĵ, Isuse Chrste!
Gospodi Boĵe Agneče Boĵij, synu Oteč!
Vzemľeĵ grěchy míra. Pomiluj nas.
Primi mol'eniĵa naša. Pomiluj nas!
Sědeĵ o desnuĵu otca! Pomiluj nas!
Jako Ty jedin svěť. Ty jedin Gospod.
Ty jedin vyšňij, Isuse Chrste.
Vo slavě Boga Otca.
Ty jedin vyšňij!
So svěťym Duchom, vo slavě Otca.
Amin, amin.

4. **Věruĵu**

Věruĵu v jedinogo Boga,
Otca vsemoguštago, tvorca nebu i zemli
vidim všem i nevidimym.
Amin, amin.
Věruĵu! I v jedinogo Gospoda Isusa Chrsta
Syna Boĵija jedinorodnago.
I ot otca roĵdenago přeĵde vsěch věk.
Boga ot Boga,
svěť ot světa Boga istinna,
ot Boga istinnago, roĵdena, ne stvor'ena

2. **Pane, smiluj se**

Pane smiluj se, Kriste smiluj se!

3. **Sláva**

Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem dobré vůle.
Chválíme Teĵ, velebíme Teĵ,
klaníme se Ti.
Oslavujeme Teĵ, Boĵe.
Díky veliké Ti vzdáváme pro slávu Tvou.
Boĵe, Otče všemocný,
Pane, Synu jednorozený, Ježíši Kriste!
Pane Boĵe, Beránku boĵí, Synu Otcův!
Ty, který bereš na sebe hříchŷ světa.
Smiluj se nad námi!
Přijmi modlitby naše. Smiluj se nad námi!
Sedíš po pravici Otce! Smiluj se nad námi!
Jakoĵ ty jsi jediný svatý. Ty jsi jediný Pán.
Ty jsi jediný svrchovaný, Ježíši Kriste.
V slavě Boha Otce.
Ty jsi jediný svrchovaný!
Se svatým Duchem, v slavě Boha Otce.
Amen, amen.

4. **Věřím**

Věřím v jednoho Boha
Otce všemohoucího, tvůrce nebe i země
Věcí viditelných všem i neviditelných
Amen, amen.
Věřím! V jednoho Pána Ježíše Krista
Syna Boĵího jednorozeného.
Z Otce zrozeného před věky.
Boha z Boha,
svěťlo ze světla, z Boha pravého, zroze-
ného, ne stvořeného, jedné podstaty s

jedinosuštna Otcu, jimĵe vsĵa byše.
Iĵe nas radi člověk i radi našego spase-
niĵa.
Snide s nebes
I voplti seĵ ot Ducha světa iz Mariĵe děvy.
Věruĵu!
Raspěť že zany, mučen i pogreben byst.
I voskrse v tretij den po Pisaniju.
I vizide na nebo
Sědit o desnuĵu Otca.
I paky imat priti sudit živym mrtvym so
slavoĵu;
jegoĵe cěsarstviju nebudet konca.
Věruĵu! I v Ducha světago Gospoda i
živototvorěštago.
Ot Otca i Syna ischoděštago.
S Otcem že i Synom kupno,
poklaňajema i soslavima.
Iĵe glagolal jest Proroky.
I v jedinu svěťuju, katoličesku i apostolsku
crkov.
Ispovědaju jedino kršćenije
v otpuštěníje grěchov.
I čaju voskrsenija mrtvych
I života buduštago věka.
Amin, amin.

5. **Svět**

Svěť! Gospod, Bog Sabaoth.
Plna sut nebo, zemľĵa slavy tvojeĵe!

6. **Agneče Boĵij**

Blagoslovľen grědyĵ vo imě Gospodně.
Osanna vo vyšňích!
Agneče Boĵij, pomiluj nas.
Agneče Boĵij, vzemľeĵ grěchy míra!
Pomiluj nas!

[7. **Postludium**]

[8. **Intrada**]

Otcem, skrze něhoĵ všechno jest.
Jenĵ kvůli nám lidem a kvůli našemu
spasení
sestoupil s nebes.
A vtělil se z Ducha svatého do Marie
Panny. Věřím!
Ukřiĵován za nás, mučen a pohřben byl.
Třetího dne vstal z mrtvých jak psáno
vstoupil na nebesa,
sedí na pravici Otce,
a opěť má přijít se slávou soudit živé
i mrtvé;
jehoĵ vládě nebude konce.
Věřím! I v Ducha svatého, Pána a životodárce,
vycházejícího z Otce i Syna.
S Otcem i Synem je zároveň
uctíván i oslavován.
Jenĵ mluvil skrze proroky.
I v jedinou svatou, obecnou a apoštol-
skou církev.
Vyznávám jeden křest
na odpuštění hříchů.
A očekávám vzkříšení mrtvých
a život budoucího věku.
Amen, amen.

5. **Svatý**

Svatý! Hospodin, Bůh zástupů.
Plná jsou nebesa i země slávy Tvé!

6. **Beránku Boĵí**

Blahoslavený, jenĵ přichází ve jménu
Hospodina.
Hosana na výsostech!
Beránku boĵí, smiluj se nad námi!
Beránku boĵí, který snímáš hříchŷ světa!
Smiluj se nad námi!

Doprovodné akce Side events

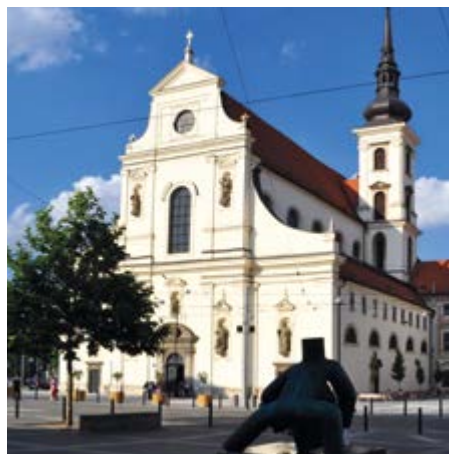
31/3, 10:30 / 10:30am
Neděle Zmrtvýchvstání Páně
Easter Sunday
katedrála sv. Petra a Pavla, Petrov
Cathedral of Saint Peter and Saint Paul, Petrov

PONTIFIKÁLNÍ MŠE SVATÁ PONTIFICAL HOLY MASS

celebruje Mons. Pavel Konzbul,
biskup brněnský
celebrated by the Bishop of Brno,
Monsignor Pavel Konzbul

JOSEF SCHREIER
Missa solemnis in D

Brněnský katedrální sbor Magnificat
Brno Cathedral Chorus Magnificat
Orchestr katedrály sv. Petra a Pavla
Brno Cathedral Orchestra
Dagmar Kolařová varhany / organ
dirigent / conductor **Petr Kolař**

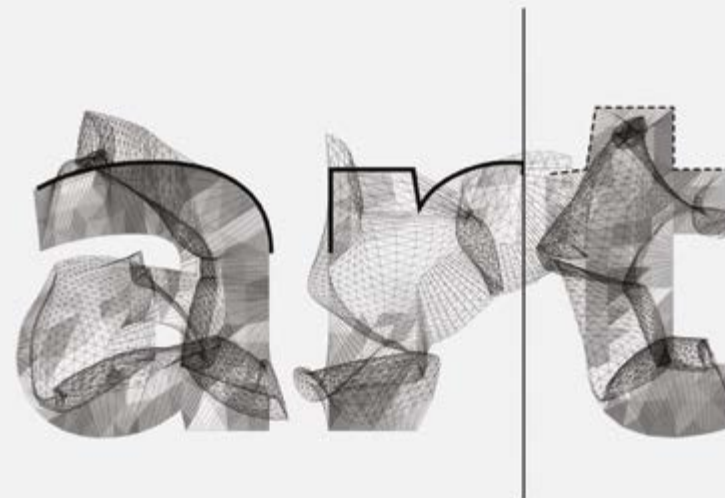

31/3, 19:30 / 7:30pm
Neděle Zmrtvýchvstání Páně
Easter Sunday
kostel sv. Tomáše, Moravské náměstí
St. Thomas Church, Moravské náměstí

FRANTIŠEK FIALA
Missa brevis
pro soprán, tenor, baryton
a violoncello

Lucie Laubová soprán / soprano
Martin Javorský tenor
Josef Kovačič baryton / baritone
Lukáš Polák violoncello / cello

ČT **art** každý den od 20 hodin

Česká televize
Hlavní mediální partner

www.ctart.cz

Program

Vydala: Filharmonie Brno nákladem 450 ks

Texty: David Eben, Vladimír Maňas, Petr Mečkovský,

Vítězslav Mikeš, Ondřej Múčka, Petr Slouka

Redakce: Eva Křížková

Fotografický cyklus *Clay Road*: Alexandra Likhacheva

Anglický překlad: Štěpán Kaňa

Návrh obálky v jednotném vizuálním stylu VFDH: Tobiáš Grolich

Grafický návrh: Petr Tejkal

Grafická úprava a sazba: Ingrid Králíková

Redakční uzávěrka: 13. března 2024

Kontakt

Filharmonie Brno, příspěvková organizace

☎ +420 539 092 801

Komenského náměstí 534/8

602 00 Brno, Česká republika

MHFB Velikonoční festival duchovní hudby

Manažerka festivalu: Lucie Šnajdrová

e-mail: lucie.snajdrova@filharmonie-brno.cz

☎ +420 539 092 839

www.filharmonie-brno.cz

www.velikonocni-festival.cz

Prodej vstupenek

• on-line www.filharmonie-brno.cz

• v předprodeji Filharmonie Brno,

Besední ulice, 602 00 Brno

☎ +420 539 092 811

predprodej@filharmonie-brno.cz

PO–ÚT 18:00–13:00 h

ST–PÁ 13:00–18:00 h

• ½ hodiny před koncertem v místě konání

Změna programu vyhrazena!